

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jiří Podhajský

Soukromoprávní aspekty vlastnictví zvířat

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 13. 04. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Jiří Podhajský

V Praze dne 13. 4. 2017

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Ondřeji Frintovi Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za podporu zvolenému tématu, za cenné připomínky, rady a odborné vedení při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	1
1. Předmět a subjekty právních poměrů	3
1.1. ZVÍŘE JAKO PŘEDMĚT PRÁVNÍCH POMĚRŮ	3
1.2. SUBJEKTY PRÁVNÍCH POMĚRŮ TÝKAJÍCÍCH SE KONĚ	4
1.3. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA	7
1.3.1. RAKOUSKO	7
1.3.2. SLOVENSKO	8
2. Vlastnické právo ke koni, komerční ustájení	10
2.1. VZNIK A PŘEVOD VLASTNICKÉHO PRÁVA KE KONI	10
2.1.1. PŘÍRŮSTEK	10
2.1.2. DAROVÁNÍ	11
2.1.3. KOUPEĚ	13
2.2. KOMERČNÍ USTÁJENÍ	30
2.2.1. SMLOUVA O ÚSCHOVĚ	30
2.2.2. NÁJEMNÍ SMLOUVA, SMLOUVA O DÍLO	33
2.3. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA	36
2.3.1. RAKOUSKO	36
2.3.2. SLOVENSKO	37
3. Odpovědnost za škodu	39
3.1. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ZVÍŘETEM	39
3.1.1. ZÁKLADNÍ SKUTKOVÁ PODSTATA	40
3.1.2. PRIVILEGOVANÁ SKUTKOVÁ PODSTATA	46
3.2. ODPOVĚDNOST V KOMERČNÍ STÁJI	48
3.3. ODPOVĚDNOST V JEZDECKÝCH KLUBECH	55

3.4. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA.....	57
3.4.1. RAKOUSKO	57
3.4.2. SLOVENSKO	59
Závěr.....	61
Seznam použitých zdrojů.....	64
Abstrakt	71
Abstract.....	72
Klíčová slova / Key words	73
Název práce v anglickém jazyce	74

Úvod

Právní úprava týkající se zvířat není jako téma závěrečné práce nijak výjimečná. Obvykle se však tyto práce zabývají především problematikou ochrany zvířat, nebo odpovědnosti za škodu způsobenou zvířaty. Za stejně zajímavé téma považuji otázky, týkající se soukromoprávní problematiky spojené s vlastnictvím zejména domácích zvířat, otázkami vlastnického práva počínaje a odpovědností konče. Z důvodu mnohosti druhů a účelů skrývajících se za pojmem domácí zvíře jsem se rozhodl problematiku soukromoprávních aspektů vlastnictví zvířat zkoumat na příkladu koní. Vzhledem k široké škále možných účelů a dalších okolností jsou koně podle mého názoru nejvhodnějším reprezentantem zvířat, zejména z hlediska majetkových poměrů, smluvních závazků a deliktů odpovědnosti. V práci se budu zaměřovat na ty okolnosti institutů a poměrů, které jsou z hlediska vlastnictví zvířat jiné než z hlediska vlastnictví věcí, a zároveň jsou pro ně typické. Nebudu se proto zabývat některými otázkami obecnými nebo okrajovými.¹

Vlastnictví koně provází člověka již více než pět tisíc let. Funkce koní, kteří pomáhali člověku budovat civilizaci, se postupně z pracovního a dopravního prostředku proměňovala zejména na prostředek zábavy. Ať už se ale jedná o drahé koně s vysokou sportovní výkonností, nebo o koně používané pro rekreační ježdění, jsou koně předmětem široké škály práv a povinností. Díky své profesi podkováře a díky mnohaleté zkušenosti chovatele koní vím, že v souvislosti s vlastnictvím koní vzniká specifický okruh právních poměrů, které se domnívám, že by zasloužily souhrnné zpracování.

Pravděpodobně většina lidí se někdy setkala s termínem koňský handlíř. Jakkoliv se mezi lidmi obchodujícími s koňmi vždycky vyskytovali a vyskytují poctiví obchodníci, negativní věhlas si, zejména mezi vlastníky koní, získali šejdíři a podvodníci, kteří dokázali starého nemocného valacha prodat jako mladého hřebce v plné síle. S převodem vlastnického práva ke koni je spojeno mnoho specifik. Ta jsou dána jednak povahou předmětu, jednak účelem, za jakým je kůň pořizován. V první části této práce se proto budu zabývat analýzou specifik nabytí, převodu a přechodu vlastnického práva ke koni a některých dalších smluvních poměrů spojených s vlastnictvím koně.

¹ Například prodej zvířat v obchodě je sice poměrně rozšířený, z hlediska soukromoprávního se ale podstatně

Celkem jistě si každý z nás vzpomene na situaci, kdy se neovladatelné spřežení splašených koní řítí prérií, městem, lesem, nebo kdekoliv. V romantických a dobrodružných knihách i filmech, stejně jako na videonahrávkách z přehlídek a karnevalů je jich hojně. Zejména ve filmech jsou tyto skutkové děje zdrojem napětí, jehož vyvrcholením je obvykle účinný zásah hrdiny, který hrozící škodu odvrátí nebo alespoň zmenší její rozsah. V reálném životě takovéto a podobné události mají stejně dramatický průběh, ovšem hrdinů se nedostává a škody na životech, zdraví a na majetku bývají nemalé. Kočárů sice dnes jezdí velmi málo, ale tam kde jezdí, obvykle bývá velké množství diváků či kolemjdoucích. Stejně tak únik koní na veřejné komunikace, zranění během vyjížďky v komerční stáji nebo úrazy v jezdeckých oddílech nejsou nijak ojedinělé. A tady všude se uplatňuje deliktní odpovědnost, zejména odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem či odpovědnost z provozní činnosti. Ve druhé části diplomové práce se pokusím přehledně popsat hlavní druhy deliktní odpovědnosti související s vlastnictvím koní a jejich specifika ve vztahu ke koním.

Domnívám se, že uvedená specifika právních poměrů, týkajících se vlastnictví koně, dávají zajímavý podnět pro zpracování tohoto tématu alespoň v rozsahu diplomové práce.

Vzhledem ke společné dávné i nedávné historii považuji za vhodné zkoumané otázky porovnat s právní úpravou a praxí v Rakousku a na Slovensku. Rakouskou právní úpravu považuji za relevantní proto, že rakouský občanský zákoník ABGB na našem území de facto platil do poloviny minulého století, a stal se jednou z předloh zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku. Zároveň považuji za podstatné, že tradice chovu koní a jezdeckého sportu v Rakousku nebyla, na rozdíl od České republiky, téměř na půl století přerušena. Slovenská právní úprava je zajímavá tím, že vychází ze stejných kořenů, včetně neradostných období zejména komunistické totality, ale od roku 1993 se již vyvíjela samostatně.

Cílem práce je analyzovat specifika soukromoprávních aspektů vlastnictví zvířat na příkladu koní v oblasti smluvních poměrů a deliktní odpovědnosti a dále stručné srovnání s rakouskou a slovenskou právní úpravou.

Ačkoliv je v České republice evidováno více než 80 000 koní, v české právní literatuře neexistuje jediná publikace zabývající se soukromoprávními aspekty vlastnictví koně. V Rakousku je právnických publikací, zabývajících se tímto tématem, minimálně osm. Absence české odborné literatury, ale i judikatury ke zpracovávanému tématu, se bohužel v práci projevuje tím, že budu nucen používat především obecné zdroje a do judikatury zahrnout i judikaturu meziválečnou.

1. Předmět a subjekty právních poměrů

1.1. Zvíře jako předmět právních poměrů

S účinností zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku došlo v soukromém právu k „malé velké“ změně. Občanský zákoník (dále také OZ) sice přinesl dereifikaci zvířat, když v hlavě VI Věci a jejich rozdělení § 494 OZ v první větě uvádí, že *živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor*. Druhá věta § 494 OZ pak stanoví, že *živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*. Do tohoto rozsahu ovšem jistě patří všechna soukromoprávní ustanovení upravující majetková práva. *Rozumí se, že na zvířata budou aplikována ustanovení o věcech movitých, hmotných*². Nedomnívám se, že tato změna přinesla revoluci v soukromoprávním pojetí zvířete.³ V důvodové zprávě k návrhu občanskému zákoníku se uvádí, že se *vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu*. Jakkoliv s tímto posunem bytostně a nadšeně souhlasím, nedomnívám se, že by se fakticky jednalo o více než pouhou deklaraci hodnot. Zvířata se totiž v důsledku jejich dereifikace nestala (naštěstí) subjekty práva, ale zůstala jejich objektem. Senzačně může působit příklad, že *nelze použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu*⁴, nebo v případě náhrady při poranění zvířete ustanovení o úhradě účelně vynaložených nákladů přesahujících cenu zvířete (§ 2970 OZ). Obdobná ustanovení ovšem platí také o některých věcech⁵. Z hlediska právní ochrany zvířat jsou však mnohem důležitější veřejnoprávní předpisy, v jejichž čele stojí zákon č. 246/1992 Sb. o ochraně zvířat proti týrání.

Na rozdíl od veřejného práva⁶, občanský zákoník považuje za zvíře všechny živé tvory, odlišné od člověka, včetně bezobratlých. Je otázkou, zda je to odrazem respektu jejich hodnoty jako živého tvora, nebo spíše nutností zejména s ohledem na majetkové poměry.

² MELZER, F.; TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník, Věci a právní jednání (§ 419 - 654), Velký komentář*. Praha: Leges. 2013, s. 233. ISBN 9788075020031.

³ A contrario KESSLER, T. *Přestává být zvíře věcí? Aneb krátký exkurz do právní úpravy zvířat v novém občanském zákoníku*. Epravo.cz [online]. Praha: EPRAVO.CZ. 2012. ISSN 1213-189X [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prestava-byt-zvire-veci-aneb-kratky-exkurz-do-pravni-upravy-zvirat-v-novem-obcanskem-zakoniku-82444.html>.

⁴ VLÁDA ČR; Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění)*. 2012. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016, [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>.

⁵ Srov. § 2969 OZ, nebo § 322 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁶ Srov. § 3 písm. a) zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Další, nikoliv nedůležitou okolností, kterou přinesl současný občanský zákoník, je kategorizace zvířat⁷. Její význam spočívá v některých speciálních ustanoveních, týkajících se zejména vzniku, přechodu a zániku vlastnického práva. Základní rozdělení je na zvířata divoká a domácí. Divoká zvířata zajatá nebo zkrocená tvoří se zvířaty domácími kategorií zvířat chovaných, která se podle účelu dále dělí na zvířata chovaná v zájmovém chovu a pro hospodářské účely⁸. Bohužel ani kategorizace zvířat podle občanského zákoníku nekoresponduje s veřejnoprávní úpravou. Právní řád tak na vlastníky zvířat klade zbytečné nároky. V této práci se budu zabývat otázkami týkajícími se koně, který je z pohledu OZ zvířetem domácím. Podle důvodové zprávy *domácí jsou ... ta zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části*.

1.2. Subjekty právních poměrů týkajících se koně

Na rozdíl od předmětu právních poměrů, týkajících se koně, vyznačují se jejich subjekty mnohostí. Pro jednoduchost lze rozlišovat subjekty vlastnického práva ke koni, subjekty smluvních poměrů a subjekty deliktů. Subjektem těchto právních poměrů může být svéprávná i nesvéprávná fyzická osoba, právnická osoba, spotřebitel i podnikatel.

Listina základních práv a svobod v článku 11 odst. 1 stanoví, že subjektem vlastnického práva může být každý. K tomu § 17 odst. 1 OZ upřesňuje, že *práva může mít a vykonávat jen osoba*, a § 18 OZ dále rozlišuje, že osoba je fyzická nebo právnická. Ve většině případů vlastnictví koně je vlastníkem fyzická osoba. Je to proto, že důvodem vlastnictví koně je v dnešní době především realizace chovu koní nebo jezdeckého sportu coby zájmové činnosti. Z právního hlediska jsou v případě fyzické osoby jakožto vlastníka koně, respektive subjektu právních poměrů spojených s vlastnictvím koně, možná zejména dvě specifika. Prvním specifíkem je postavení nezletilé osoby v těchto právních poměrech, druhým pak postavení zejména fyzické osoby jako spotřebitele.

Vzhledem k tomu, že jezdeckému sportu se mnoho lidí věnuje už od dětství, je výskyt nezletilých osob, které nenabýly plné svéprávnosti v této oblasti, nezanedbatelný. Z hlediska zkoumané problematiky je zásadní otázka, zda a jak nezletilá nesvéprávná osoba může právně

⁷ MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako předmět právní úpravy* In: České právo životního prostředí (34). 2014, s. 9-27. ISSN 1213-5542 .

⁸ Tamtéž

jednat v otázce vlastnictví koně, případně dalších smluvních poměrů. Občanský zákoník v § 31 OZ stanoví vyvratitelnou skutkovou domněnku⁹, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. S vlastnictvím koně jsou neoddělitelně spjaty určité povinnosti týkající se péče o koně a také jisté finanční náklady. Ze své osobní zkušenosti znám případy nezletilých nesvéprávných osob blízkých věku zletilosti, které nabyly vlastnické právo ke koni a věnují se jezdeckému sportu, přičemž veškeré náklady hradí z vlastních prostředků. S ohledem na to, že skutečně zodpovědné vykonávání práv a povinností spojených s chovem koně a provozováním jezdeckého sportu vyžaduje zaprvé velmi uvážlivé a odpovědné jednání, a zadruhé nezřídká také nemalé finanční prostředky na často neočekávané výdaje, domnívám se, že nabývání vlastnického práva ke koni je nepřiměřené rozumové a volní vyspělosti, kterou má „průměrný“ nezletilý v daném věku¹⁰. To považuji ze zřejmé, také s ohledem na velmi přísné pojetí odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. V této otázce lze myslím dobře použít text rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 3321/2008: *při posuzování, zda nezletilý je způsobilý k právnímu úkonu přijetí daru či nikoliv, je významné též hledisko finančního (hodnotového) profitu darování v porovnání s případnými v úvahu přicházejícími povinnostmi či omezeními, jež by pro obdarovaného nezletilého měly plynout z předmětu daru*¹¹. V této souvislosti je třeba vnímat rozdíl mezi jednotlivými druhy zvířat, kdy vlastnictví křečka nebo kočky domácí je nutno posuzovat jinak než vlastnictví koně. Domnívám se, že v takovém případě není vhodné ani použití institutu souhlasu zákonného zástupce k právním jednáním nezletilého podle § 32 OZ.

Častým řešením výše uvedené situace je vlastnictví koně zákonným zástupcem (obvykle jedním z rodičů) nezletilé osoby. V takovém případě se naopak může dobře uplatnit souhlas zákonného zástupce s komplexem jednání k dosažení konkrétního účelu podle § 32 odst. 1 OZ. Takovým účelem může být obecně péče o koně a provozování jezdeckého sportu. Typickým jednotlivým právním jednáním zahrnutým do tohoto komplexu bude jednání týkající se komerčního ustájení, veterinárních a podkovářských služeb nebo účasti na

⁹ Srov. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck 2015, s. 197. ISBN 9788074005299.

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 3321/2008 ze dne: 24. 03. 2010, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/30Cdo3321/2008>.

sportovních soutěžích. Takový souhlas může být následně omezen i vzat zpět, ovšem s účinky *ex nunc*¹².

Dalším specifikem v právních poměrech týkajících se koně je postavení fyzické osoby jako spotřebitele. Spotřebitelem je ve smyslu § 419 OZ osoba, která do právních poměrů, jejichž předmětem jsou koně, vstupuje mimo rámec své podnikatelské činnosti, respektive mimo rámec samostatného výkonu svého povolání. Podnikatelem je podle § 420 OZ naopak osoba, která samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Z hlediska posuzovaného předmětu právních poměrů jsou typickými podnikateli fyzické a právnické osoby, jejichž předmětem podnikání je chov (reprodukce) koní za účelem prodeje hříbat nebo mladých koní, provozovatelé ustájení, a poskytovatelé dalších služeb, jako jsou veterináři, podkováři, trenéři apod. Rozlišení postavení spotřebitele a podnikatele je podstatné z důvodu ochrany spotřebitele v jednotlivých právních poměrech. Nedomnívám se však, že právní poměry související s vlastnictvím koně jsou z hlediska ochrany spotřebitele jakkoliv specifické, proto se jimi nebudu zvláště zabývat. Dlužno dodat, že postavení spotřebitele je v oblasti chovu koní a jezdeckého sportu v praxi velmi opomíjeno.

Vlastníkem koně i poskytovatelem služeb v oblasti chovu koní a jezdeckého sportu může být kromě fyzické osoby také právnická osoba. Právnickou osobou v této oblasti je typicky obchodní korporace, jejímž předmětem činnosti je chov koní nebo poskytování souvisejících služeb.

Dalšími právnickými osobami jsou četné spolky, jejichž hlavní činností je chov koní, respektive provozování jezdeckého sportu, osvětová a výchovná činnost v oblasti ekologie, ochrany přírody a podobně nebo také hiporehabilitace. Mnohé z těchto spolků jsou na jedné straně vlastníky koní a tedy příjemci služeb, na druhé straně nabízejí například komerční ustájení nebo vyjížďky na koních za úplatu a jsou tedy podnikateli. Podnikání sice podle § 217 odst. 1 OZ nemůže být hlavní činností spolku, dle § 217 odst. 2 OZ však *vedle hlavní činnosti může spolek vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku*. V takovém případě jistě spolek může být podnikatelem a tedy silnější stranou. V prvním případě však spolek spotřebitelem být nemůže, neboť občanský zákoník se

¹² DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer. 2016, s. 219. ISBN 9788074783265.

přiklonil k vymezení spotřebitele stricto sensu, a proto poskytuje ochranu z tohoto titulu jen osobám fyzickým¹³.

Subjektem zejména vlastnického práva ke koni je v neposlední řadě stát a to prostřednictvím svých organizačních složek. Hlavním důvodem vlastnictví koní státem je jejich služba u Policie České republiky¹⁴. V ojedinělých případech se stát stává vlastníkem zvířete, tedy i koně, například z důvodu zabránění nebo propadnutí týraného zvířete podle zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání nebo dalších veřejnoprávních norem.

1.3. Zahraniční úprava

1.3.1. Rakousko

Právní postavení zvířete v rakouském soukromém právu upravuje ustanovení § 285a zákona JGS č. 1811/946 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch/Všeobecný občanský zákoník (dále jen „ABGB“), když stanoví, že *zvířata nejsou věci; jsou chráněna zvláštními zákony. Předpisy platné pro věci se na zvířata použijí, není-li stanoveno jinak*. Toto ustanovení bylo zavedeno do ABGB novelou BGBl 1988/179 s účinností od 1. 7. 1988, tedy o 26 let dříve než v českém právu. Stejně jako česká odborná literatura, i rakouské komentáře k ABGB se shodují na tom, že zejména ustanovení § 285a ABGB má především deklaratorní charakter¹⁵.

Stejnou novelou byl zaveden § 1332a ABGB, který upravuje náhradu škody při poranění zvířete: *Je-li poraněno zvíře, hradí se skutečně vynaložené náklady léčení, nebo pokusu léčení i v případě, že překračují cenu zvířete, pokud by rozumný chovatel na místě poškozeného tyto náklady vynaložil*. Z hlediska postavení zvířete v soukromém právu není mezi českou a rakouskou úpravou podstatný rozdíl.

Rovněž i postavení osob, jakožto subjektů právních poměrů, týkajících se zvířete, je relativně podobné. Ve smluvních poměrech ABGB zachovává vysokou smluvní svobodu¹⁶,

¹³ DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer. 2016, s. 292. ISBN 9788074783265.

¹⁴ Obdobná situace je v případě měst a koní sloužících u Městské policie.

¹⁵ Srov. KOZIOL, H. BYDLINSKI, P. BOLLENBERGER, R. *Kurzkomentar zum ABGB: Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch samt Ehegesetz und Konsumentenschutzgesetz*. Wien: Springer. 2005, s. 220. ISBN 3211238271.

¹⁶ OLLINGER, N. *Pferdekauf, Zentrale Rechtsfragen - praktisch dargestellt, Mit musterteil*. Wien-Gratz: NWV. 2016, s. 39. ISBN: 978-3-7083-1090-9.

pokud mají smluvní strany rovné postavení. Smluvní svoboda je omezena rozporem se zákonem nebo s dobrými mravy. V případě spotřebitelských smluv se uplatní rámcová úprava obsažená v Zákoně o ochraně spotřebitele (Konsumentenschutzgesetz, dále jen KSchG). Definice podnikatele a spotřebitele je obdobná jako v českém právu, zejména z důvodu jednotící evropské legislativy. Úprava obsažená v KSchG zejména určuje zakázaná ujednání, kterými jsou:

- Vzdání se práva z vadného plnění předem (§ 9 KSchG)
- Zkrácení lhůty pro uplatnění práva z vadného plnění (§ 9 KSchG)
- Vzdání se práva z omylu (§ 6 KSchG)
- Vzdání se práva na náhradu škody na věci, způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 6 KSchG)

Omezení nezletilých mladistvých zavazovat se koupí nebo přijetím daru v případech, kdy je toto spojeno s nezanedbatelnými náklady, je stanoveno zákonem (§ 167 odst. 3 ABGB) a upřesněno judikaturou¹⁷. K přijetí takového závazku potřebuje mladistvý kromě souhlasu zákonných zástupců také svolení soudu.

1.3.2. Slovensko

Na Slovensku doposud platí zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (dále SOZ)¹⁸, který je variantou OZ64, která se vyvíjela samostatně od roku 1993.

Právní postavení zvířete v soukromém právu není v SOZ nijak vymezeno¹⁹. Podle § 118 odst. 1 SOZ jsou předmětem právních vztahů věci, pokud to jejich povaha připouští. Z hlediska zkoumaného předmětu právních poměrů je tato skutečnost nepodstatná, neboť jednání, která by byla hodnotově v rozporu s povahou zvířete, řeší předpisy veřejného práva²⁰.

Subjekty předmětných právních poměrů jsou fyzické a právnické osoby. Z hlediska ochrany spotřebitele upravuje jejich práva a povinnosti § 52 - § 54 SOZ a ustanovení zákona

¹⁷ Srov. Rozhodnutí OGH [1 Ob 719/80](#) z 18. 02. 1981, RDB MANZ [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://rdb.manz.at/document/ris.just.JJT_19810218_OGH0002_0010OB00719_8000000_000.

¹⁸ Slovensko, Zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník.

¹⁹ Srov. ŠTEVČEK, M. *Občiansky zákonník: komentár*. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 734. ISBN 9788074005978.

²⁰ Slovensko, Zákon č. 115/1995 Z. z., Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane zvierat.

na ochranu spotřebitele²¹. Tato úprava je stejně jako česká a rakouská transpozicí evropského práva.

²¹ Slovensko, Zákon č. 250/2007 Z. z. Zákon o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

2. Vlastnické právo ke koni, komerční ustájení

S vlastnictvím koně je obvykle spojena řada právních poměrů. Vlastnictví koně obvykle vzniká přírůstkem a dále se převádí, a to nejčastěji koupí nebo darem. Výjimkou není ani směna a koně je samozřejmě možné také dědit. Vzhledem k rozmanitosti účelů, použití a vlastností koní je zejména koupě bohatým zdrojem možných problémů. V prvních kapitolách této části proto budu analyzovat vznik a převod vlastnického práva ke koni.

Vzhledem k časové a finanční náročnosti chovu koní je pro většinu vlastníků chov koní v domácích podmínkách nerealizovatelný. Na rozdíl jiných domácích zvířat je proto většina koní ustájena v komerčních stájích na základě inominátní smlouvy, vykazující znaky úschovy a obvykle také z nájmu. V dalších kapitolách této části se tedy pokusím popsat a analyzovat nejčastější poměry ze smluv, týkající se koní.

2.1. Vznik a převod vlastnického práva ke koni

2.1.1. Přírůstek

Doposud neexistuje jiný způsob vzniku koně, než že se narodí matce klisně. Z pohledu práva se v případě narození koně jedná o přírůstek, respektive plod zvířete²², jak jej upravuje § 1073 odst. 1 OZ. Ten stanoví, že *plody, které vydává zvíře, náleží vlastníku zvířete*.

Ustanovení § 1073 odst. 1 OZ však není kogentní a je možné se od něj smluvně odchýlit²³. Účinky takové smlouvy jsou inter partes a tedy zde není rozpor s § 978 OZ²⁴. Mezi chovateli koní není tato praxe nijak výjimečná, obvykle se říká, že vlastník „půjčí klisnu na chov“. Takovou smlouvou se vlastník zavazuje poskytnout klisnu za účelem reprodukce s tím, že hříbě se stane vlastnictvím druhé smluvní strany, která ovšem nese veškeré náklady. Odměna vlastníku klisny může a nemusí být sjednána. Uvedený právní poměr není pachtem, jelikož jeho předmětem není obvyklé užívání klisny, ale pouze jedna z možností jejího užití, a

²² ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 203. ISBN 9788074785467.

²³ Dle zásady autonomie vůle ve smyslu § 1 odst. 2 OZ.

²⁴ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 5. ISBN 9788074785467.

to reprodukce. Jiné způsoby využití klisny, například účast na výstavách nebo sportovních závodech, bývají v takových případech zakázány.

V chovatelské praxi ovšem převládá klasická situace, kdy hříbata plodí klisny, jejichž vlastníci se na chov koní specializují a hříbata, tedy plody, které vydala zvířata, náleží jejich vlastníku.

Jak je uvedeno výše, kůň z pohledu práva není věcí, tedy ani věcí zapsanou do veřejného seznamu. Podle § 23 odst. 1 písm. c) zákona č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon, dále také PZ) je však vlastník koně povinen *předávat pověřené osobě správné a úplné údaje stanovené vyhláškou*²⁵. Ustanovení § 23 odst. 4 písm. a) PZ pak ukládá chovatelům koní a oslů povinnost vyžádat si od pověřené osoby (kterou je Ústřední evidence koní, dále také ÚEK) průkaz koně. K jeho vydání je třeba předložit nabývací titul, ovšem navzdory přesvědčení mnoha vlastníků koní průkaz koně nesvědčí o vlastnictví koně. Význam průkazu koně je především evidenční. Vydání průkazu je spojeno s prvotní evidencí koně dle PZ, jeho další existence pak slouží především k evidenci podle PZ a dle zákona č. 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon, dále také VetZ). Z hlediska soukromoprávního je ovšem průkaz koně příslušenstvím koně ve smyslu § 510 OZ²⁶

2.1.2. Darování

Darovanému koni na zuby nekoukej. Význam tohoto přísloví je tradičně vnímán jako apel na obdarovaného, aby si daru vážil, ať je jakýkoliv. Zároveň ale dobře vystihuje skutečnost, že koně, kteří bývají předmětem daru, bývají nezřídka staří. Totiž právě podle stavu a opotřebenosti chrupu se určuje stáří koně, a proto při prohlídce koně, zejména v případě koupě, se provádí prohlídka zubů.

²⁵ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 136/2004 Sb. ze dne 19. března 2004, kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem.

²⁶ Srov. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1813. ISBN 9788074005299.

Darování koně se z pohledu občanského práva řídí stejnými pravidly jako²⁷ darování věci movité. Darování upravuje občanský zákoník v § 2055 a násl. *Darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá* (§ 2055 OZ). Dále uvádím pouze specifika darování, která se váží k darování koně.

Z hlediska uvažovaného předmětu daru, tedy koně, je poměrně zajímavé ustanovení § 2056 OZ, tedy, že *kdo druhému dar jen slíbí, není zavázán darovat* (jedná se o naturální obligaci²⁸), *ale ten, kdo slib obdržel, má právo, aby mu slibující nahradil náklady účelně vynaložené v očekávání daru*. V případě očekávání darování koně si lze představit, že účelně vynaloženými náklady mohou být náklady na vybudování stáje nebo výběhu a nákup chovatelského vybavení, popřípadě také pracovní vybavení k jízdě nebo tahu²⁹. Tyto náklady mohou být v řádech desítek až stovek tisíc korun.

Důvodem darování koně, namísto jeho prodeje, bývá často specifický, zejména citový vztah mezi obdarovaným a dárce, nebo vztah dárce, respektive obdarovaného k předmětnému koni. Třetím důvodem bývá specifická povaha koně. Všechny tyto případné okolnosti mívají za následek zvláštní zájem dárce na kvalitní budoucnosti koně. Z tohoto důvodu je vhodné darovací smlouvu uzavřít v písemné formě a v darovací smlouvě stanovit odkládací anebo rozvazovací podmínky ve smyslu § 548 OZ. Častým případem může být v případě starých nebo nemocných koní závazek obdarovaného nevyužívat koně ke sportovním nebo komerčním účelům, nebo závazek v případě převodu vlastnického práva z obdarovaného na třetí osobu, povinnost obdarovaného nabídnout darování zpět dárce, nebo možnost dárce odvolat dar v případě, že obdarovaný nebude o koně dobře pečovat. Stanovení takových podmínek ovšem vyžaduje jejich precizní formulaci, specifikaci a kvantifikaci.

V souvislosti s výše uvedeným je třeba zmínit ustanovení § 2057 OZ. Z prvního odstavce a contrario vyplývá, že při darování koně se nevyžaduje písemná smlouva. Avšak podle § 2057 odst. 2 OZ *písemnou formu vyžaduje smlouva také tehdy, nedojde-li k odevzdání věci zároveň s projevem vůle darovat a přijmout dar*. Vzhledem k praktickým okolnostem

²⁷ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 622. ISBN 9788074786389.

²⁸ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné II*. Praha: Wolters Kluwer. 2009, s. 85. ISBN 9788073574734.

²⁹ Per analogiam vybudování garáže pro slíbený dar traktoru, uváděný v ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 624. ISBN 9788074786389.

předání koně je pozdější řešení obvyklá a platí tedy toto tradiční pravidlo³⁰, podle něhož je písemná forma smlouvy předepsána, má-li být dar odevzdán až po uzavření smlouvy.

Zavázal-li se dárcce odevzdat dar po uzavření smlouvy, může podle § 2059 OZ od smlouvy odstoupit a odevzdání daru odepřít, změní-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že by plnění podle smlouvy vážně ohrozilo dárcovu výživu nebo plnění dárcovy vyživovací povinnosti. Jak uvádí k § 2059 OZ důvodová zpráva³¹, specifická povaha darování vyžaduje, aby byla výslovně upravena *clausula rebus sic stantibus*. Na dárci nelze spravedlivě požadovat, aby obohatil obdarovaného, změní-li se následně na jeho straně podstatně poměry do té míry, že by darování vážně ohrozilo jeho výživu nebo plnění dárcovy vyživovací povinnosti.

S ohledem na to, že kůň je zvíře, které může v době mezi uzavřením smlouvy a jejím splněním uhynout, je však třeba brát v úvahu i tuto možnost. V tomto případě se ovšem nejedná o změnu okolností, nýbrž o následnou nemožnost plnění a závazek daru, plynoucí z darovací smlouvy, by zanikl s ohledem na § 2006³² odst. 1 OZ.

2.1.3. Koupě

Koupě je nejrozšířenější způsob převodu vlastnického práva ke koni. Na rozdíl od darování, v případě koupě koně bývá písemná forma spíše pravidlem. Bohužel to zdaleka nevypovídá o kvalitě uzavíraných smluv. Většina kupních smluv, jejichž předmětem jsou koně, je tvořena laicky, kopírována z rozličných zdrojů internetu anebo upravována bez základních znalostí práva. Přitom kůň je natolik specifickým předmětem koupě, že je pro obě strany nanejvýš důležité, aby kupní smlouva byla kvalitní. V čem spočívají specifika kupní smlouvy, jejímž předmětem je kůň? Vezměme to popořádku.

³⁰ VLÁDA ČR; Poslanecká sněmovna PČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). 2012. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>.

³¹ tamtéž

³² Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 527. ISBN 9788074786389.

2.1.3.1. Předmět koupě

Nejprve je třeba uvést, která ustanovení občanského zákoníku se vztahují na koupi, jejímž předmětem je kůň. Jak jsem uvedl výše, kůň, tedy zvíře, není věcí. Ovšem v souladu se zněním § 494 OZ se *ustanovení o věcech na živé zvíře použijí obdobně*. Pododdíl Koupě movité věci, § 2085 stanoví, že *jako koupě movité věci se posoudí každá koupě, jejímž předmětem není nemovitá věc*. Analogií lze dovodit, že na koupi koně se kromě obecných ustanovení o koupi v § 2079 až § 2084 OZ jako speciální použijí ustanovení § 2085 až § 2127 vztahující se na koupi movité věci³³.

Ohledně předmětu koupě stanoví § 2095 OZ, že *prodávající odevzdá kupujícímu předmět koupě v ujednaném množství, jakosti a provedení. Nejsou-li jakost a provedení ujednány, plní prodávající v jakosti a provedení vhodných pro účel patrný ze smlouvy; jinak pro účel obvyklý*. Toto ustanovení o jakosti je v případě koupě koně klíčové zejména v situaci, kdy ve smlouvě nejsou vlastnosti koně blíže specifikovány³⁴. Jak jsem totiž uvedl výše, významné specifikum koně, jakožto předmětu koupě, spočívá ve veliké rozmanitosti možných účelů, pro které je kůň kupován. Jako příklad lze uvést, že zásadně odlišné vlastnosti budou mít koně určené pro dostihový sport, drezurní soutěže, práci s dobyt看em, chovatelské výstavy, rekreační vyjížděky do přírody, a že rozdíl v každé z těchto kategorií bude i podle toho, jestli kůň bude například určen pro dítě nebo pro zkušeného jezdce. Z tohoto důvodu lze jen obtížně určit jakost vhodnou pro obvyklý účel, jelikož pak by *předmět koupě musel odpovídat nejenom některým, ale všem účelům, jimž předmět koupě obdobného druhu obvykle slouží*³⁵. Jediným vodítkem by v takovém případě snad mohla být plemenná příslušnost koně³⁶, případně jeho věk.

Určení jakosti předmětu koupě je ovšem zásadní z hlediska práva z vadného plnění. Proto se o jakosti koně, jakožto předmětu koupě, zmíním podrobněji.

³³ Srov. DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 391. ISBN 9788074783265.

³⁴ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 780. ISBN 9788074786389.

³⁵ TICHÝ, L.; PIPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 91. ISBN 9788074005213.

³⁶ Některá plemena koní jsou primárně šlechtěna a určena pro konkrétní účel (anglický plnokrevník – dostihy, quarter horse – práce s dobyt看em) a mají tak jisté typické vlastnosti. I tato plemena jsou ovšem běžně užívána v jiných oblastech.

Z hlediska určení jakosti koně považují za vhodné rozdělit vlastnosti, které jakost tvoří, na vlastnosti vnější (objektivní, zjevné, poznatelné, stálé) a vnitřní (subjektivní, latentní, proměnné).

Vnější, objektivní vlastnosti koně jsou především věk, pohlaví, plemenná příslušnost, původ, výška, barva, stavba těla. Tyto vlastnosti jsou důležité, a zároveň jsou ve své většině snadno poznatelné, respektive objektivně prokazatelné.

Vnitřní, subjektivní a částečně skryté a proměnné vlastnosti koně jsou především jeho osobnost, výkonnost a zdravotní stav.

- Osobnost koně je soustava vlastností charakterizující celistvou individualitu koně. Významnými složkami jsou charakter a temperament a intelekt³⁷. Problém osobnosti každého jedince spočívá v tom, že se projevuje především v interakci s osobností jiného jedince. Z toho plyne, že kůň, který je bezproblémově ovladatelný prodávajícím, může být z pohledu kupujícího naprosto nezvladatelný. Vzhledem k tomu, že koně jsou zvířata poměrně labilní, projevují se některé stránky osobnosti mimo jiné takzvanými zlovyky. Takto se uvádí, že kůň může být kopavý, kousavý, lekavý, jankovitý nebo že klká, hodinaří, nebo štycuje³⁸.
- Sportovní výkonnost je do značné míry dána fyziologií konkrétního koně. Dále je ovšem významně ovlivněna na jedné straně interakcí osobností koně a jezdce a na druhé straně dovedností, respektive výkonností samotného jezdce³⁹.
- Zdravotní stav je vlastnost zdánlivě poznatelná, ovšem velmi obtížně kvantifikovatelná. V rámci předkupního veterinárního vyšetření koně se například standardně provádí RTG snímky kopyt a kloubů končetin. Potíž je v tom, že renomovaní veterináři se často na základě těchto snímků neshodnou, zda je či není kůň pro zamýšlený způsob a intenzitu zátěže způsobilý.

³⁷ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing. 2010, s. 43. ISBN 9788024731339.

³⁸ Jankovitost je tradiční označení nervózního charakteru koně, který se projevuje extrémní dráždivostí a malou výkonností. Klkání a hodinaření jsou stereotypní motorické reakce jakožto formy maladaptivního chování, spočívající v hlasitém polykání vzduchu, respektive v houpavém přešlapování na místě. Štycování je vyhýbání skokových překážek, obvykle jako důsledek špatného výcviku.

³⁹ Znáмым příkladem je kůň Moorlands Totilas, který se s jezdcem Edwardem Galem stal trojnásobným mistrem světa a dvojnásobným mistrem Evropy v drezuře. Poté, co byl kůň prodán do jiné sportovní stáje, s novým jezdce se nepodařilo udržet jej mezi světovou elitou a byl přeřazen do chovu.

S ohledem na výše uvedené lze podle mého názoru naléhavě doporučit, aby jakost předmětu koupě, tedy vlastnosti koně byly v kupní smlouvě co nejpodrobněji popsány⁴⁰.

2.1.3.2. Přechod vlastnického práva/přechod škody na věci

Občanský zákoník v prvním odstavci § 2079 OZ stanoví, že kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu. Podle odstavce druhého, neplyne-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně. Zároveň je třeba mít na paměti § 1099 OZ, podle něhož vlastnické právo k věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.

Je nepochybné, že v případě koně se jedná o předmět koupě jednotlivě určený⁴¹, neboť bývá jasně specifikován jménem, datem narození, jedinečným životním číslem, případně původem (jmény matky a otce) a dalšími vlastnostmi (barva, pohlaví, plemeno). Lze si představit i možnost druhového určení, ovšem v současné chovatelské praxi se takové případy v podstatě nevyskytují, proto je pro účely této práce pomínu. Vlastnické právo ke koni se tedy v souladu s § 1099 OZ *převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno*. Zvyklostí je, že prodávající předává koně s ohlávkou a vodítkem do ruky kupujícího bezprostředně po zaplacení kupní ceny. Nejedná se však samozřejmě o klasický převod vlastnického práva tradicí⁴², jelikož k převodu vlastnického práva dochází již uzavřením smlouvy, nikoliv jejím splněním. Tato tradice je tedy pouze obvyklým způsobem předání/převzetí při koupi koně. Někteří (zejména starší) „koňáci“ toto jednání však považují za tradici ve smyslu římskoprávním a teprve tímto jednáním považují smlouvu za hotovou. K tomu je třeba zdůraznit, že § 1099 umožňuje okamžik převodu vlastnického práva ujednat jinak, ovšem za takové ujednání nelze považovat zvyklost, neboť *k zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon* (§ 9 odst 2 in fine OZ). Takovým jiným ujednáním by byla například výhrada vlastnického práva, o které bude pojednáno dále.

⁴⁰ K tomu podrobněji viz oddíl 3.1.3.6. Práva z vadného plnění.

⁴¹ Srov. DVORÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer. 2016, s. 377. ISBN 9788074783265.

⁴² Srov. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2011, s. 113. ISBN 9788073803346.

Důvodem, proč okamžik převodu vlastnického práva ujednat jinak, může být skutečnost, že při koupi koně je obvyklé, že mezi uzavřením smlouvy, realizovaným obvykle podepsáním písemné smlouvy, a jejím splněním, tedy předáním předmětu koupě a zaplacením kupní ceny, může být doba až několika dnů, vyplývající z potřeby zajistit přepravu koně. Při tom hrají roli dva důležité faktory. Prvním faktorem je skutečnost, že kůň je předmět koupě velmi jedinečný. Jedinečnost koně je dána kombinací plemene, exteriéru, zejména stavby těla a barvy, dále charakteru, stupně výcviku, ovladatelnosti, zdravotního stavu, sportovní výkonnosti a v neposlední řadě osobních sympatií. Druhým faktorem je fakt, že kůň je předmět velmi snadno „rozbitný“. Úrazy i nemoci, které mají negativní, až fatální dopad na využitelnost koně, jsou díky některým jeho vlastnostem nikoliv vzácné a často se jim nedá zabránit ani při nejlepší péči. Podle ustanovení § 2121 odst. 1 OZ v případě koupě movité věci sice *nebezpečí škody přechází na kupujícího až převzetím věci, a neplatí tak obecné pravidlo casum sentit dominus*⁴³, vyjádřené v § 2082 OZ. Situace, kdy uzavřením smlouvy kupující nabyde vlastnické právo ke koni, nebezpečí škody vázne na prodávajícím až do předání předmětu koupě kupujícímu a v době mezi těmito právními jednáními dojde ke škodě na koni, je potenciálně velmi překerní pro obě strany. Pokud totiž dojde ke škodě, jejímž důsledkem je trvalé snížení hodnoty, respektive požadovaných parametrů koně, vzniká situace, kdy prodávající bude možná velmi obtížně prokazovat, že v souladu s § 2403 odst. 1 OZ⁴⁴ koně opatroval tak pečlivě, jak to odpovídá jeho povaze a možnostem prodávajícího, aby na předmětu koupě nevznikla škoda. Kupující bude na druhé straně řešit dilema, že prodávající sice možná odpovídá za škodu, která na koni vznikla, ale škodu, spočívající například ve zhoršení zdravotního stavu nebo sportovní výkonnosti, nelze vlastně nahradit. Restituce možná není a náhrada škody v penězích z pohledu vlastníka neřeší skutečnost, že vlastní koně, který nevyhovuje zamýšlenému účelu. V takovém případě každopádně platí ustanovení § 2125 OZ, totiž že *škoda na věci, vzniklá po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího, nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže prodávající škodu způsobil porušením své povinnosti*.

⁴³ VLÁDA ČR; Poslanecká sněmovna PČR. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). 2012. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016, [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>.

⁴⁴ Kupujícího stihá povinnost schovatele, srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 749. ISBN 9788074786389.

2.1.3.3. Kupní cena, místo plnění

Smlouvené kupní ceny není podstatnou náležitostí⁴⁵ kupní smlouvy. Pro případ, že není výslovně ujednána, normuje OZ dvě základní situace. Zprv obecná úprava kupní ceny v § 2080 OZ stanoví domněnku dostatečně určitě ujednané kupní ceny, je-li ujednan alespoň způsob jejího určení. O něco dále jde § 2085 odst. 2 OZ, patřící do pododdílu Koupě movité věci, který normuje právní fikci ujednané ceny, *za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává*, mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny. Obě tato ustanovení jsou v případě koupě koně obtížně použitelná, protože kupní cena koně je velmi individuální⁴⁶. Z hlediska stanovení výše kupní ceny se obecně vychází ze smluvní volnosti stran⁴⁷. Tato je limitována v případě excessu některými nástroji ochrany⁴⁸. Zároveň platí, že kupní cena je jedna z mála náležitostí kupní smlouvy, která bývá ujednána téměř bez výjimky. To ale často neplatí o nákladech koupě. Náklady spojené s odevzdáním věci jsou prakticky jenom náklady povinného veterinárního vyšetření potřebného pro transport⁴⁹ koně. Naprosto logicky sice vyznívá ustanovení § 2081 OZ, že *náklady spojené s odevzdáním věci v místě plnění nese prodávající*, a naopak *náklady spojené s převzetím věci nese kupující*. V praxi nežádka prodávající namítá, že veterinární vyšetření potřebuje kupující, aby mohl koně přepravit, a má si jej proto zaplatit. Určení nákladů § 2081 je dispozitivní, tedy strany si mohou ujednat jinak.

Místo plnění však nemusí být vždy na první pohled zřejmé. V ideálním případě by mělo být ve smlouvě ujednáno. Pokud ujednáno není, platí ustanovení § 1954 OZ, podle kterého *nelze-li místo plnění zjistit ze smlouvy, povahy závazku nebo z účelu plnění, plní se v místě stanoveném zákonem*. Z povahy závazku⁵⁰ pak ve většině případů bude vyplývat, že místem plnění je místo, kde je kůň ustájen v okamžiku uzavření kupní smlouvy. V souladu s §

⁴⁵ ŠABATA, K. *Koupě - vybrané problémy v otázkách a odpovědích*. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016, [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/208938/1/2>.

⁴⁶ Cenu koně je možné stanovit znaleckým posudkem. Tržní, respektive obvyklá cena koně ovšem zdaleka není tak snadno určitelná, jako například cena nemovitosti nebo automobilu, neboť v případě koní je významným činitelem emoční složka ceny.

⁴⁷ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník IV. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 32. ISBN 9788074002878.

⁴⁸ Srov. ŠABATA, K. *Koupě - vybrané problémy v otázkách a odpovědích*. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016, [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/208938/1/2>.

⁴⁹ Požadavky dle § 19 odst. 2 vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty.

⁵⁰ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník IV. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 50. ISBN 9788074002878.

2081 a § 2088 OZ tedy prodávající koně v místě plnění předá, nebo umožní kupujícímu s ním nakládat proti zaplacení kupní ceny a kupující koně převezme.

Zaplacení kupní ceny přímo nebo nepřímo upravují zejména § 2079, § 2118 a § 2119. Jako první z povinností kupujícího stanoví v § 2118 OZ povinnost zaplatit kupní cenu a převzít předmět koupě. Základní ustanovení o koupi, vyjádřené v § 2079 OZ k zaplacení kupní ceny v odst. 2 stanoví, že *neplyne-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně*. Znění zákona tedy přímo předpokládá, že ze smlouvy nebo zvyklostí může plynout například dřívější zaplacení kupní ceny. Pro tento případ však § 2119 OZ obsahuje výjimku, totiž že *kupující nemusí kupní cenu zaplatit, dokud nemá možnost si věc prohlédnout. To neplatí, byl-li ujednán takový způsob předání věci, který možnost prohlídky vylučuje*. Způsobem předání věci, který možnost prohlídky vylučuje, by mohla být například situace, kdy kůň, který je předmětem kupní smlouvy, je v zahraničí.

2.1.3.4. Přeprava

Z různých důvodů se nezdá strana dohodnout, že přepravu koně obstará (zajistí) prodávající. V takovém případě se nejedná o kupní smlouvu, kde místem plnění je místo určení přepravy, ale jedná se o složený kontrakt, obsahující kromě koupě ještě smlouvu o přepravě, v případě, že prodávající je zároveň dopravce, nebo smlouvu příkazní.

Nemalá část chovatelů koní provozuje v rámci své živnosti také dopravu koní. Pokud se prodávající, který je zároveň dopravcem, zaváže, že přepraví předmět koupě kupujícímu, který je tady odesílatelem, do místa určení, a kupující/odesílatel se zaváže prodávajícímu/dopravci zaplatit dopravné, naplní strany podmínky smlouvy o přepravě věci, stanovené § 2555 OZ. Důležitá je z tohoto hlediska skutečnost, kdy dojde k předání předmětu koupě, a tedy k přechodu nebezpečí škody na předmětu koupě. Totiž § 2090 odst. 1 OZ stanoví, že *má-li prodávající věc odeslat, odevzdá věc kupujícímu předáním prvnímu dopravci k přepravě pro kupujícího*. Pokud byl ale dopravce prodávajícím kupujícímu nabídnut, respektive pokud se prodávající nabídl, že předmět koupě dopraví sám jako dopravce, je podle § 2555 odst. 2 OZ předmět koupě kupujícímu odevzdán, až mu jej dopravce předá. Pokud si kupující dopravce vybere a zvolí sám, nastanou účinky odevzdání předmětu koupě kupujícímu jejím

předáním dopravci, označí-li prodávající věc zjevně a dostatečně jako zásilku pro kupujícího (§ 2091 OZ).

Jakkoliv se to na první pohled může zdát až bizarní, i na koně je třeba vztáhnout ustanovení o balení, zejména s ohledem na četnost úrazů při přepravě koní. Ustanovení § 2097 stanoví, že *není-li ujednáno, jak má být věc zabalena, zabalí prodávající věc podle zvyklostí; nejsou-li, pak způsobem potřebným pro uchování věci a její ochranu. Stejným způsobem opatří prodávající věc pro přepravu.* Používání speciálních ochranných kamaší pro přepravu koní je v současné době poměrně rozšířené a rozhodně ho lze označit za způsob potřebný pro uchování předmětu a jeho ochranu.

2.1.3.5. Doklady

S existencí koně je spojeno obvykle několik dokladů. V první řadě se jedná o Průkaz koně vydaný Ústřední evidencí koní nebo jinou pověřenou právníčkou osobou, kterou je obvykle spolek – chovatelský svaz, vedoucí příslušnou plemennou knihu⁵¹. Dále pak jsou důležitými doklady, vztahujícími se ke koni, rodokmen, přípouštěcí lístek, licence plemenného hřebce, sportovní licence atd.

Průkaz koně a v něm veterinárním lékařem potvrzené negativní vyšetření na infekční anemii koní a vakcinace proti chřipce koní je dokladem, který je povinnost mít při přepravě koně⁵². Průkaz koně je také povinen mít u sebe chovatel, u nějž je kůň v evidenci hospodářství. Jedná se tedy o doklad, který se vztahuje k předmětu koupě, ve smyslu § 2087 OZ⁵³, a zároveň doklad potřebný k užívání dle § 2094 OZ odst. 1 OZ⁵⁴.

Ustanovení § 2087 OZ pouze obecně stanoví povinnost prodávajícího odevzdat kromě předmětu koupě také doklady, které se k předmětu koupě vztahují.

⁵¹ Koně musí být doprovázeni průkazem koně v souladu s § 23 odst. 4 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších změn a doplňků, který odpovídá vzoru uvedenému v příloze č. 8, části 5 vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem.

⁵² Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 342/2012 Sb. O zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností.

⁵³ Srov. TICHÝ, L.; PIPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C. H. Beck. 2014, s. 67-69 ISBN 9788074005213.

⁵⁴ Tamtéž

Konkrétnější je pak § 2094 OZ, který v odstavci 1 normuje, že *prodávající předá kupujícímu doklady potřebné k převzetí a užívání předmětu koupě a má-li k předání dojít při zaplacení kupní ceny, předá prodávající doklady v místě placení*. Toto ustanovení je dispozitivní⁵⁵ a umožňuje stranám ujednat odlišné podmínky předání dokladů, ovšem plně se shoduje se zavedenou praxí.

Lze jen doporučit, aby všechny doklady vztahující se k předmětu koupě byly ve smlouvě určitě specifikovány.

2.1.3.6. Práva z vadného plnění

Vady plnění se rozlišují podle příčiny (důvodu). Mohou spočívat v *nemožnosti plnění, prodlení, nebo faktických či právních vadách předmětu plnění a konečně v negativních následcích plnění, spočívajících ve škodě (újmě)*⁵⁶.

Nemožnost plnění od počátku způsobuje absolutní neplatnost smlouvy (§ 580 odst. 2 OZ) *ex tunc (negotium nullum)*⁵⁷. To může být například případ, kdy předmět koupě v době uzavření smlouvy (již) neexistoval.

Stane-li se dluh po vzniku závazku nesplnitelným (následná nemožnost plnění), zaniká závazek pro nemožnost plnění (§ 2006 odst. 1 OZ). Ze snadno představitelných důvodů následné nemožnosti plnění lze uvést úhyn koně, prodej koně v exekuci⁵⁸ nebo zabránění/propadnutí týraného koně. K tomu je třeba dodat, že podle § 2006 odst. 1 věty druhé OZ není plnění nemožné, *lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době*.

Prodlení s plněním upravuje OZ v § 1968 až § 1980. Vzhledem k uvažovanému předmětu koupě má kromě obvyklých důsledků prodlení zásadní význam také ustanovení o nebezpečí škody na předmětu koupě po dobu prodlení. Toto nebezpečí shodně nese dlužník po dobu prodlení dlužníka, a věřitel po dobu prodlení věřitele, a to *at' již škoda vznikla*

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ TICHÝ, L.; PIPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C. H. Beck. 2014, s. 115-136 ISBN 9788074005213.

⁵⁷ DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer. 2016. s. 191. ISBN 9788074783265.

⁵⁸ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 22 Cdo 2519/2006 ze dne 25. 02. 2009, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/22Cdo2519/2006>.

z jakékoliv příčiny⁵⁹. Rozdíl je ovšem v tom, že liberačním důvodem pro dlužníka i věřitele je způsobení škody věřitelem, respektive dlužníkem (tedy druhou stranou), zatímco dlužník se odpovědnosti zproští také tehdy, prokáže-li, že by škoda vznikla i při řádném plnění jeho povinnosti. Pokud tedy například kupující nepřevzal předmět koupě, koně, v ujednaný čas plnění, přechází na něj nebezpečí škody na předmětu koupě okamžikem počátku prodlení a nikoliv až převzetím předmětu koupě.

Právní a faktické vady předmětu koupě jsou zdaleka nejčastěji vytýkané vady plnění při koupi koně.

Právní vadou je *porušení smlouvy spočívající v omezení předmětu koupě právy třetích osob*⁶⁰. Takovým omezením může být vlastnické právo další osoby, užívací právo zřízené nájemní smlouvou, zajišťovací právo a další. *Omezení mohou být způsobena též veřejnoprávními omezeními.*⁶¹ Obvyklé je proto v kupní smlouvě prohlášení prodávajícího, že na předmětu koupě neváznou žádné právní vady.

Faktické vady jsou vady v jakosti, provedení a množství (vlastnosti), jak stanoví § 2099 OZ odkazem na § 2095 OZ. Ten zmiňuje na prvním místě vlastnosti ujednané, a až teprve pro případ, že *nejsou ujednaný, vlastnosti vhodné pro účel patrný ze smlouvy; jinak účel obvyklý* (§ 2095 OZ). Z toho jasně vyplývá, že zákonodárce preferoval smluvní volnost stran před normováním jakosti, zejména s ohledem na rozmanitost možných účelů stejného předmětu koupě. Tato rozmanitost se v případě koupě koně projevuje velmi silně. Proto lze nanejvýš naléhavě doporučit, aby zejména vymíněné vlastnosti a také zamýšlený účel byly ve smlouvě precizně specifikovány, tedy výslovně ujednaný.

Vzhledem k tomu, jak rozšířená a známá je mezi vlastníky koní nepořádnost v evidenci a dokladech, považuji za důležité zdůraznit, že za vadu se považuje i plnění jiné věci nebo *vady v dokladech nutných pro užívání věci* (§2099 OZ). Taktéž uvedení například nesprávného roku narození koně, který je předmětem koupě, je vadou⁶².

⁵⁹ § 1974 OZ a § 1976 OZ.

⁶⁰ TICHÝ, L.; PÍPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C. H. Beck. 2014, s. 133 ISBN 9788074005213.

⁶¹ Tamtéž

⁶² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1847/2009. SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/23Cdo1847/2009>.

Z ustanovení § 2084 vyplývá obecná povinnost prodávajícího upozornit *kupujícího při ujednávání kupní smlouvy na vady věci, o nichž ví⁶³*. Vadami jsou samozřejmě myšleny vady faktické i právní. Práva kupujícího z vadného plnění jsou však omezena, *jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy. To neplatí, ujistil-li ho prodávající výslovně, že věc je bez vad, anebo zastřel-li vadu lstivě (§ 2103 OZ)*. Problémem může být poznání rozsahu vady kupujícím. Příklad koupě koně, který měl obvázané obě přední nohy a kulhal, ale prodávající vadu zlehčoval a tvrdil, že stačí jej nově okovat, řešil judikát Rc 2148/1923 s právní větou: *Pokud jest v zamlčení vad prodávajícího dobytčete⁶⁴ spatřovati lstivé jednání. Vada sice poznatelná co do jsoucnosti, nikoli však co do dosahu, jest v tomto směru vadou skrytou⁶⁵*.

Podstatným kritériem práva z vadného plnění je rozhodný okamžik. Toto právo *zakládá vada, kterou má předmět koupě při přechodu nebezpečí škody na kupujícího, byť se projeví až později. Právo kupujícího založí i později vzniklá vada, kterou prodávající způsobil porušením své povinnosti⁶⁶*. Rozhodnou dobou je tedy okamžik přechodu nebezpečí škody⁶⁷. To v praxi způsobuje, s ohledem na předmět koupě a obvyklou povahu vad, komplikace. Pokud se například jedná o koně, který má být vhodný pro ošetřování a ježdění dětmi a vlivem špatného zacházení u kupujícího se stane kůň pro tento účel nepoužitelným, velmi obtížně se bude dokazovat, zda v rozhodnou dobu kůň byl, či nebyl k zamýšlenému účelu vhodný. Důkazem svědčícím prodávajícímu by mohlo být svědectví nebo audiovizuální záznam o ošetřování a ježdění předmětného koně dětmi. Pokud se bude jednat například o vadu na zdraví koně, která vylučuje jeho užití k zamýšlenému účelu, ale projevila se až při intenzivnějším tréninku, bude naopak kupující obtížně dokazovat, že vada existovala již v rozhodné době a že nevznikla například nepřiměřenou tréninkovou zátěží. Některé skutečnosti lze prokázat zpětně pomocí svědectví (chování koně ve stádě, při ošetřování) nebo například výsledkovými listinami absolvovaných sportovních soutěží (sportovní výkonnost). Jiné důkazní prostředky však lze zajistit jedině konáním před a v souvislosti s uzavřením

⁶³ Neoznámením vady, o které prodávající věděl v okamžiku uzavření kupní smlouvy, se tato vada stává kvalifikovanou ve smyslu § 2112 odst. 2 in fine.

⁶⁴ Ačkoliv se rozhodnutí týká vady koně, právní věta judikátu obsahuje výraz dobytče. Pravděpodobně z důvodu zobecnění.

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 2148/1923, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/Rc2148/1923>

⁶⁶ NOVOTNÝ, P. a kol. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. Praha: Grada. 2014, s. 115. ISBN 9788024751641.

⁶⁷ Uzavření smlouvy je rozhodným okamžikem i v případě kupní smlouvy s odkládací podmínkou. Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 806. ISBN 9788074786389.

kupní smlouvy. Vhodnými prostředky pro prokázání vlastností koně v době uzavření smlouvy tedy bude například zápis o vyzkoušení koně kupujícím před koupí při ošetřování i pod sedlem (podle účelu buď na jízdárně nebo při vyjížděce ve volné přírodě) nebo předkupní veterinární vyšetření podle uznávaných standardů.

Vytýkanou vadu předmětu koupě musí kupující prodávajícímu oznámit. Zákon stanoví pro toto několik zásadních pravidel. Zaprvé má kupující povinnost předmět koupě *podle možnosti prohlédnout co nejdříve po přechodu nebezpečí škody a přesvědčit se o jeho vlastnostech* (§ 2104 OZ). Dále, *neoznámí-li kupující vadu věci včas, pozbývá právo odstoupit od smlouvy* (§ 2111 OZ). *Včasné oznámení vyplývá arg. a contrario z § 2112 OZ⁶⁸*. Právo z vadného plnění prekluduje, pokud kupující *neoznámí vadu bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl při včasné prohlídce a dostatečné péči zjistit, v případě skryté vady bez zbytečného odkladu poté, co ji kupující mohl při dostatečné péči zjistit, nejpozději však do dvou let po odevzdání věci. To neplatí, je-li vada důsledkem skutečnosti, o které prodávající v době odevzdání věci věděl nebo musel vědět* (§ 2112 OZ).

Dalším důležitým kritériem je skutečnost, zda vada představuje podstatné nebo nepodstatné porušení smlouvy. Rozdíl mezi podstatným a nepodstatným porušením smlouvy stanoví § 2002 OZ. *Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není*. Zákon tedy určuje jenom výkladový rámeček, konkrétní rozlišení podstatnosti vady bude třeba posuzovat vždy individuálně, z hlediska rozumného očekávání stran. Uvedené je dalším argumentem svědčícím pro zásadní potřebu specifikace jakosti a účelu předmětu koupě v kupní smlouvě.

Význam rozlišení podstatného a nepodstatného porušení smlouvy spočívá v tom, že zakládají částečně odlišná práva z vadného plnění. Jedná-li se o podstatné porušení smlouvy, má podle § 2106 odst. 1 OZ kupující právo:

- a) na odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci,
- b) na odstranění vady opravou věci,

⁶⁸ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 839. ISBN 9788074786389.

- c) na přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo
- d) odstoupit od smlouvy.

Z hlediska uvažovaného předmětu koupě je zřejmé, že fakticky některá z těchto práv nepřipadají v úvahu.

Ad a) Dodání nové věci bude asi možné v případě andulky nebo křečka. V případě tak individualizovaného předmětu koupě, jako je kuň, by se ovšem pravděpodobně jednalo o aliud⁶⁹. Za dodání chybějící věci si lze představit dodání sedla, postrojů, nebo jiného vybavení, je-li toto příslušenstvím, případně dokladů.

Ad b) Odstranění vady koně „opravou“ je možné v případech, kdy se jedná o vadu příslušenství, nebo o nemoc, respektive zranění, které jsou vyléčitelné bez následků. V případě, že po vyléčení zůstanou následky, nebo by léčení trvalo neúměrně dlouho, vznikne kupujícímu právo na přiměřenou slevu z kupní ceny nebo právo na odstoupení od smlouvy⁷⁰.

Ad c) Sleva z kupní ceny proti toleranci vady, která je podstatným porušením smlouvy, je v případě koupě koně méně pravděpodobná volba. Připadá však v úvahu typicky v případech silné emoční vazby kupujícího ke konkrétnímu jedinci.

Ad d) Odstoupení od smlouvy bude nejspíše většinovou volbou práva v případě vady, která je podstatným porušením smlouvy.

Jedná-li se o vadu, která je nepodstatným porušením smlouvy, má podle § 2107 OZ kupující právo pouze na:

- a) odstranění vady
- b) přiměřenou slevu z kupní ceny

Ad a) Na rozdíl od podstatného porušení smlouvy náleží volba způsobu odstranění vady (oprava/výměna) na prodávajícím.

Ad b) V případě nepodstatného porušení smlouvy je sleva z kupní smlouvy jistě jednou z vhodných možností.

⁶⁹ Opět by záleželo na specifikaci vlastností a účelu v kupní smlouvě. Pokud by se mělo například jednat o koně, který má být jen společníkem jinému koni do výběhu, dodání jiného koně by mohlo být na místě.

⁷⁰ Srov. § 2107 odst. 3 OZ.

Při uplatnění práva z vadného plnění je kupující povinen oznámit vadu včas, respektive bez zbytečného odkladu⁷¹, a sdělit prodávajícímu, jaké právo si zvolil. Tuto volbu může změnit pouze se souhlasem prodávajícího. Pokud kupující nezvolí své právo včas, má právo z vadného plnění pouze v rozsahu práv z vadného plnění, které je nepodstatným porušením smlouvy (§ 2112 odst. 3 OZ).

Vzhledem k uvažovanému předmětu koupě je třeba zmínit také ustanovení § 2083 OZ: *Tomu, kdo koupí budoucí užítky věci úhrnkem nebo s nadějí na nejisté budoucí užítky, patří všechny užítky řádně vytěžené. Nese však ztrátu, bylo-li jeho očekávání zmařeno.* Předmětem koupě s nadějí na nejisté budoucí užítky je například březí klisna. Nelze tedy jako vadu vytýkat, pokud klisna zmetá, nebo se narodí hříbě s vadou.⁷²

2.1.3.7. Vedlejší ujednání při kupní smlouvě

Vzhledem k již uvedeným specifikům koně jako předmětu koupě, je použití vedlejších ujednání v kupní smlouvě vhodné a v praxi používané. Jedná se zejména o koupi na zkoušku a výhradu zpětné koupě.

Koupe na zkoušku je poměrně obvyklé vedlejší ujednání při koupi koně. Důvodem je skutečnost, že některé vlastnosti koně není možné dobře rozpoznat nebo posoudit při relativně omezené možnosti prohlídky, respektive zkoušky koně před uzavřením kupní smlouvy. Mezi takové vlastnosti patří ovladatelnost koně různými jezdci, chování při jízdě v terénu (klidnost, lekavost), chování koně ve stádě, stájích (stájové zlovyky) a při ošetřování nebo stupeň výcviku a výkonnost a ovladatelnost v konkrétních jezdeckých disciplínách. Posouzení těchto a dalších vlastností je navíc velmi subjektivní, a z toho důvodu je lze v kupní smlouvě velmi obtížně precizně formulovat, jako vlastnosti vymíněné. Rekreační jezdec, který je zvyklý na klidné koně typu irského coby nebo quarter horse, bude mít jinou představu o významu výrazu „ovladatelný kůň“ než zkušený jezdec, který je zvyklý na temperamentní koně typu anglického nebo arabského plnokrevníka. Stejně tak v případě některých zdravotní omezení nebo vad je třeba vyzkoušet, zda budou nebo nebudou omezující pro zamýšlený účel využití koně.

⁷¹ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 817. ISBN 9788074786389.

⁷² Per analogiam neurodí se obilí v důsledku sucha. Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 752. ISBN 9788074786389.

Pro zajímavost uvádím, že mezi vlastníky koní je velmi zažitá, zkrácená představa o významu a dosavadní platnosti ustanovení § 599 odst. 1 in fine OZ64, když se traduje, že koně lze ve lhůtě šesti týdnů od uzavření kupní smlouvy bez dalšího vrátit.

Koupi na zkoušku upravuje § 2150 a § 2151 OZ. Občanský zákoník tak stanoví, že kdo koupí věc na zkoušku, kupuje s podmínkou, že věc ve zkušební lhůtě schválí. Dále stanoví také délku zkušební doby a povahu podmínky. Obě ustanovení jsou dispozitivního charakteru⁷³ a strany si mohou ujednat jinak.

Zkušební doba pro vyzkoušení koně se také s ohledem na výše uvedený mýtus ustálila na šesti týdnech. Domnívám se, že se jedná o dobu pro obě strany přiměřenou, zejména v případě, kdy dochází ke změně ustájení. Obvykle totiž minimálně týden trvá, než se kůň adaptuje v novém prostředí a chování a reakce koně se vrátí do normálu. Také vzájemná komunikace koně a jezdce obvykle vyžaduje určitý čas, aby zejména jezdec zjistil, jak kůň reaguje v různých situacích a podmínkách. Zkušební dobu lze ujednat například také ve vztahu k absolvování konkrétních jezdeckých závodů a podobně.

Skutečnost, zda je schválení předmětu koupě kupujícím podmínkou odkládací nebo rozvazovací, je podstatná proto, že stanovuje rozdílný okamžik přechodu vlastnického práva. Jak jsem již uvedl výše, v případě škody na předmětu koupě je uvedení do původního stavu často nemožné (trvalé následky úrazu), a náhrada v penězích málo řeší situaci, že vlastník má koně, který je nevyužitelný. Zajímavý je v této souvislosti případ, kterým se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí Rc 1561/1922 ze dne 21. 03. 1922. V tomto případě kupující koupil koně na zkoušku, po doručení koně neschválil a odeslal zpět, přičemž kůň cestou uhořel. Odpovědnost za škodu jistě nesl dopravce, otázkou bylo, kdo je oprávněným. Na rozdíl od tehdejší úpravy⁷⁴ § 2151 odst. 2 OZ stanoví, že *převzal-li kupující věc, má podmínka povahu podmínky rozvazovací*. Koupě je tedy hotova uzavřením kupní smlouvy, a tím přechází i vlastnické právo na kupujícího. Na to navazuje odstavec třetí § 2151 OZ, který stanoví, že kupující *nemá právo věc odmítnout, nemůže-li ji vrátit ve stavu, v jakém ji převzal*. Tato úprava svědčí z uvedeného pohledu spíše prodávajícímu, pro kupujícího je výhodnější ujednat

⁷³ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 928-929. ISBN 9788074786389.

⁷⁴ Podle čl. 339 *obch. zák. koupě na zkoušku jest uzavřena pod výminkou, že kupující zboží ohledá (prozkoumá) a že je schválí; tato podmínka jest v pochybnosti podmínkou odkládací*. Zdroj: Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 1561/1922 ze dne 21. 03. 1922, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/Rc1561/1922>. Stejně ustanovení ohledně podmínky obsahoval i § 1080 OZO.

podmínku jako odkládací, kdy vlastnictví k předmětu koupě přechází na kupujícího až schválením předmětu koupě.

Výhrada zpětné koupě je ujednání, které se v kupní smlouvě, jejímž předmětem je kůň, využívá zejména z důvodů emočních. Nemálo vlastníků svého koně sice prodává, ale zároveň mají zájem na jeho dobré budoucnosti. Výhrada zpětné koupě jim umožní toto právo uplatnit v případě, že se domnívají, že životní podmínky koně přestaly být vyhovující.

Právní úprava vedlejších ujednání kupní smlouvy je v zásadě dispozitivní. Strany si tedy mohou ujednat podmínky dle vlastní vůle, pokud nebudou v rozporu s dobrými mravy, zákonem nebo veřejným pořádkem. Význam rozlišení jednotlivých institutů pak spočívá především ve vztahu k neujednaným okolnostem. V praxi se například často ve smlouvách vyskytuje „předkupní právo“ za předem stanovenou kupní cenu. Pokud jsou podmínky takového závazku stanoveny v rámci původní smlouvy, jedná se o zpětnou koupi⁷⁵.

Výhradu zpětné koupě upravuje § 2135 až 2138 OZ. Z hlediska uvažovaného předmětu koupě a účelu této doložky je však vhodné všechny okolnosti *upravit ve smlouvě a smluvní ustanovení vylučuje použití zákona*⁷⁶. Řada zákonných ustanovení není pro tyto případy dobře použitelná. Například není možné po delší době koně vrátit v nezhoršeném stavu, neboť s vyšším věkem se jeho stav zhoršuje přirozeně, avšak *odpovědnost za škodu v důsledku zhoršení věci je (...) odpovědností objektivní*⁷⁷.

V praxi se tak obvykle strany ve smlouvě dohodnou, že kupující předmět koupě vrátí prodávajícímu proti kupní ceně a tím jsou vyrovnány veškeré nároky. Lhůta k uplatnění práva zpětné koupě se sjednává na dobu života předmětu koupě. Obvykle se dále sjednává povinnost kupujícího v případě zamýšleného zcizení předmětu koupě informovat prodávajícího tak, aby mohl uplatnit právo zpětné koupě.

Je zřejmé, že uvedené ujednání významně omezuje právní jistotu kupujícího, když jej nechává v dlouhodobé nejistotě, zda prodávající právo zpětné koupě uplatní⁷⁸. Dlužno podotknout, že takové vedlejší ujednání v kupní smlouvě se sjednává zejména v případech

⁷⁵ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 899. ISBN 9788074786389.

⁷⁶ TICHÝ, L.; PIPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C. H. Beck, 2014, s. 294–308. ISBN 9788074005213.

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 109. ISBN 9788074002878.

prodeje koní vysloužilých, jakožto jakási záruka zabezpečení jejich kvalitního stáří. Proto tím nedochází k nepřiměřenému zásahu do majetkových nebo hospodářských zájmů kupujícího.

Kupní smlouva s takovouto výhradou bývá také sjednána namísto výprosy nebo výpůjčky. Prodávající se tak převedením vlastnického práva vyhne přísné objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, která by jej stíhala jako půjčitele.

2.2. Komerční ustájení

Souhrnným pojmem komerční stáj se pro účely této práce rozumí zařízení, které slouží k chovu⁷⁹ koní, poskytovanému vlastníkům koní za úplatu podnikatelem. Z hlediska občanského zákoníku se jedná o provoz závodu ve smyslu § 502 OZ. Součástí komerční stáje je obvykle v různém rozsahu další zařízení, sloužící k péči o koně a provozování jezdeckého sportu. Příkladem takového vybavení pro koně jsou mycí box, solárium, bazén, šatna, sedlovna, otevřená jízdárna, skokové překážky, jezdecká hala, kolotoč (zařízení pro automatické pohybování koně) a další⁸⁰. Komerční ustájení je služba poskytovaná podnikatelem (provozovatelem ustájení) vlastníkům koní v komerční stáji.

Komerční ustájení je právním poměrem, založeným smlouvou o ustájení⁸¹. Jedná se obvykle o složenou smlouvu, jejíž základní složkou je smlouva o úschově⁸². Dalšími složkami pak mohou být zejména nájemní smlouva a smlouva o dílo. Pro lepší přehlednost se budu dále zabývat jednotlivými typy smluv, ačkoliv fakticky se bude ve většině případů jednat o obsah zastřešující smlouvy o ustájení.

2.2.1. Smlouva o úschově

Obsah smlouvy o úschově vymezuje § 2402 OZ jako závazek schovatele (provozovatele ustájení) převzít předmět úschovy (koně), aby jej pro uschovatele (vlastníka koně) opatroval. Jedná se tedy o konsenzuální kontrakt⁸³, neboť provozovatel ustájení se kromě opatrování předmětu úschovy uzavřením smlouvy zároveň zavazuje k převzetí koně do úschovy⁸⁴. Vlastník koně se tak může domáhat po provozovateli ustájení, aby od něho

⁷⁹ Chovem se v tomto smyslu rozumí péče o zvíře, spočívající v jeho „ubytování“, krmení, napájení, popřípadě dalším ošetřování, v rozsahu stanoveném smlouvou o ustájení.

⁸⁰ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2614/2010 ze dne 26. 01. 2012, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2614/2010>.

⁸¹ Smlouva o ustájení je zavedený termín v oblasti chovu koní.

⁸² Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 745. ISBN 9788074002878.

⁸³ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 746. ISBN 9788074002878.

⁸⁴ Opačný názor, tedy že úschova jako reálná smlouva vznikne převzetím věci do úschovy, uvádí Pohl IN: ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1514. ISBN 9788074786389.

skutečně koně do ustájení převzal⁸⁵. Význam této okolnosti spočívá ve skutečnosti, že vzhledem k náročnosti úschovy koně na vybavení a podmínky, vlastník koně musí jeho ustájení vybrat, respektive plánovat. Podstatnými parametry při výběru ustájení jsou typ a kvalita ustájení, vybavení a dostupné doplňkové služby nebo dopravní dostupnost. V případě, že by provozovatel ustájení nesplnil závazek ze smlouvy o ustájení a koně do ustájení nepřevzal, protože například mezitím volné místo obsadil nebo upřednostnil výhodnější nabídku, může na straně vlastníka koně dojít ke vzniku škody spočívající v mimořádných nákladech na zajištění náhradního ustájení. Naproti tomu provozovatel ustájení nemá právo si vůči vlastníkovi koně vynucovat, aby mu koně do ustájení předal⁸⁶.

Hlavním účelem smlouvy o úschově je opatrování předmětu úschovy, jehož právní rámec upravuje § 2403 odst. 1 OZ. Ten stanoví, že *schovatel opatruje převzatou věc, jak bylo ujednáno, jinak tak pečlivě, jak to odpovídá povaze věci a jeho možností, aby na věci nevznikla škoda, a po uplynutí doby úschovy věc uschovateli vrátí spolu s tím, co k ní přibylo.*

Formulace tohoto ustanovení jasně ukazuje, že zákon preferuje dohodu stran ohledně podmínek a způsobu opatrování⁸⁷, neboť taková dohoda předchází případným sporům ohledně plnění smlouvy nebo případné škody. V případě úschovy koně je nanejvýše žádoucí způsob opatrování precizně ujednat, protože většina koní vyžaduje specifické individuální opatrování. To se týká zejména složení a množství krmné dávky s ohledem na sportovní / odpočinkový režim koně, podávání veterinárních léčiv a doplňků stravy, způsob a četnost pohybování koně, dekování, péče o kopyta, ale také způsobu zacházení⁸⁸. Při realizaci dohodnutého způsobu opatrování předmětu úschovy se přiměřeně použijí ustanovení, týkající se smluv příkazního typu, zejména § 2432 odst. 1, § 2433, § 2435 OZ⁸⁹.

Pokud nebyl způsob opatrování stranami ujednáno, má schovatel koně opatrovat tak pečlivě, jak to odpovídá povaze věci a jeho možností, aby na věci nevznikla škoda. Při výkladu tohoto ustanovení je třeba vycházet ze skutečnosti, že § 4 a § 5 OZ v podstatě stanoví

⁸⁵ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 748. ISBN 9788074002878, dále také Srov. SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 2. ISBN 9788075523075.

⁸⁶ Srov. SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 16. ISBN 9788075523075.

⁸⁷ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1516. ISBN 9788074786389.

⁸⁸ Dominantní koně vyžadují přiměřeně autoritativní, sebevědomý přístup, submisivní koně naopak citlivý a trpělivý. Nerespektování takových okolností může snadno vést ke vzniku škody na zdraví člověka i koně.

⁸⁹ SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 25-26. ISBN 9788075523075.

dva různé režimy. V případě, že si majitel koně dohodne jeho úschovu s kamarádem, jehož jedinou kvalifikací je to, že má za domem velkou zahradu, bude se pečlivost schovatelovy péče posuzovat podle § 4 OZ. Stejně se budou posuzovat i jeho možnosti a znalosti ohledně povahy věci. Hodnotícím kritériem bude rozum průměrného člověka a schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a dále vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé. V tomto případě se jedná o *objektivní měřítko průměrného obyčejného člověka (...) bez odborných znalostí*⁹⁰.

Jiná je ovšem situace v případě, že schovatelem je provozovatel komerčního ustájení. Nabídka a provozování takové činnosti je nepochybně veřejným přihlášením se k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu. Na takovou osobu je třeba hledět jako na profesionála a pečlivost, znalost povahy věci, ale i jeho možnosti je třeba posuzovat tak, že dává najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Přihlášení se k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu je třeba spatřovat i v některých hraničních případech. Takovými jsou zejména případy, kdy provozovatel nemá živnostenské oprávnění, nebo nečiní žádnou veřejnou nabídku služeb. Přihlášení totiž není limitováno případným nedostatkem veřejnoprávního oprávnění, a může být učiněno i konkludentně⁹¹. V praxi se dokonce vyskytuje snaha obcházet závazky schovatele zastřeným právním jednáním, kdy schovatel uzavírá s vlastníky koní například nájemní smlouvy na místo ve stáji nebo na pastvině, a dále jim poskytuje službu ve formě dodávky vody a krmiva. Jiným příkladem takového zastřeného právního jednání jsou smlouvy, které vlastníkům koní umožňují sdílet zařízení provozovatele ustájení na vlastní náklady a nebezpečí, výměnou za účast na práci provozovatele. Faktické fungování takových provozů se většinou od běžné úschovy koně v komerční stáji významně neliší a je tedy třeba takové smluvní poměry s ohledem na § 555 OZ posuzovat podle jejich pravé povahy, respektive podle jejich obsahu.

Ve všech případech úschovy koně v komerčním ustájení je nutno na jeho provozovatele hledět jako na podnikatele ve smyslu ochrany spotřebitele.

Vlastnictví koně je obvykle dlouhodobá záležitost a vlastníci koně, kteří nemají vlastní zázemí pro jeho chov, tudíž potřebují zajistit jeho ustájení po celou dobu. Úschova koně se

⁹⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck 2015, s. 70. ISBN 9788074005299.

⁹¹ Srov. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck 2015, s. 71 - 72. ISBN 9788074005299.

proto obvykle sjednává na dobu neurčitou s dohodnutou reciproční výpovědní dobou. Doba úschovy se reálně pohybuje v řádech let⁹². Výpovědní doba, obvykle jeden až tři měsíce, chrání obě smluvní strany, když jim dává možnost zajistit jiné ustájení, respektive obsazení uvolněné kapacity. Občanský zákoník takovou možnost nevyklučuje, stanovuje však pravidla pro případ, že je ujednána úschova na dobu určitou nebo není doba úschovy ujednána vůbec. Takto stanoví, že *požádá-li o to uschovatel, vrátí mu schovatel věc i před uplynutím ujednané doby úschovy. Sám ale nemá právo vrátit věc dříve, ledaže ji nemůže pro nepředvídatelnou okolnost bezpečně nebo bez vlastní škody opatrovat* (§ 2403 odst. 2 OZ). V případě, že doba úschovy není ujednána, *může uschovatel kdykoli žádat vrácení věci a schovatel může věc kdykoli vrátit* (§ 2404 OZ).

Smlouva o úschově koně v komerčním ustájení je smlouva úplatná. To vyplývá ze samé podstaty provozování komerčního ustájení, respektive z předmětu činnosti schovatele (§ 2406 odst. 2 OZ). Jistým specifikem úschovy koně je, že vlastník nebo jezdec s koněm nezřídka úschovu opouští i na několik dnů (jezdecké závody nebo soustředění, vícedenní výprava na koních, dovolená s koněm). Je však pravidlem, že úplata za dlouhodobou úschovu koně je měsíční paušální částka. Naopak v případě krátkodobé úschovy, například při ustájení koní během závodů nebo dovolené, bývá sjednána jako denní částka a uschovatel hradí skutečnou dobu úschovy.

2.2.2. Nájemní smlouva, smlouva o dílo

Specifikem smlouvy o ustájení je, že obvykle kromě úschovy obsahuje další smluvní poměry. Součástí areálu pro ustájení koní bývá zpravidla další vybavení, jehož používání nemá žádnou souvislost s obsahem úschovy. Jedná se o zejména o vybavení sloužící k provozování jezdeckého sportu, tréninku a regeneraci koně, jako jsou venkovní jízdárna, jezdecká hala, skokové překážky, speciální překážkové trati, mycí box, solárium pro koně, bazén pro koně, kolotoč. Používání tohoto vybavení vlastníkem koně nebo jezdcem pak naplňuje znaky nájmu věci.

⁹² Střední doba dožití koní v ČR je podle údajů ÚEK 14 let. Tento údaj je však významně negativně ovlivněn vrcholovým sportovním využitím koní, zejména v dostizích. Koně mimo vrcholový sport se zpravidla dožívají věku 20 až 30 let.

Z hlediska předmětu nájmu se jedná převážně buď o věci nemovité (jízdárna, hala), nebo o zařízení, které je součástí věci nemovité ve smyslu § 505 OZ (solárium, bazén, mycí box). Skokové překážky lze považovat ze příslušenství jízdárny nebo jezdecké haly. Na nájem takových nemovitých věcí se podle znění § 2302 odst. 2 OZ použijí obecná ustanovení o nájmu⁹³. Tato ustanovení je třeba užít přiměřeně, zejména s ohledem na dále uvedená specifikata.

Zvláštností tohoto nájmu je, že se jedná o opakované krátkodobé užívání, při kterém nedochází k formálnímu předání a převzetí, počátek a konec užívání často není předem stanoven, nebo k němu nemusí vůbec dojít. V praxi se obvykle při dohadování smluvních podmínek ujedná jaká zařízení a v jakém měsíčním rozsahu (kolik hodin a případně i týdenní harmonogram) bude vlastník koně nebo jezdec využívat a paušální úhrada. Jiný používaný způsob je rezervace a používání zařízení ad hoc a následná úhrada dle skutečnosti. Z uvedeného vyplývá, že pokud je například ujednáno, že vlastník koně bude užívat jezdeckou halu v pondělí, ve středu a v sobotu vždy od 14:00 do 15:00 hodin, bude se v rámci měsíce jednat o třináct, jednu hodinu trvajících, jednotlivých nájemních poměrů, neboť po skončení každého jednotlivého termínu užívací právo nájemce končí. Tomu svědčí i skutečnost, že po skončení každého termínu obvykle vzniká užívací právo jinému nájemci. Jedná se tedy o rámcovou nájemní smlouvu, jejíž jednotlivá plnění mohou vznikat i konkludentně.

Doba nájmu je tak obvykle určena zaprvé rámcově dobou, po kterou trvá ustájení koně v komerční stáji (úschova), a zadruhé jednotlivě dle předem sjednaných termínů nebo ad hoc rezervace. Nájem, jakožto konsenzuální kontrakt vzniká už dohodou stran o podstatných náležitostech smlouvy, tedy předmětu nájmu a nájemném (§ 2201 OZ). Není tedy podstatné, zda nájemce předmět nájmu skutečně užíval. Ke skončení nájmu pak dochází zaprvé naplněním časové doložky (skončením úschovy) a zadruhé uplynutím doby (dohodnutého nebo rezervovaného termínu)⁹⁴.

Pro případ uvažovaného nájmu jsou použitelná především základní ustanovení o povinnostech pronajímatele a nájemce.

⁹³ Srov. KABELKOVÁ, E. DEJLOVÁ, H. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2201-2357]*. V Praze: C. H. Beck. 2013, s. 5, 373. ISBN 9788074005244.

⁹⁴ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1135. ISBN 9788074786389.

Pronajímatel povinnost přenechat věc nájemci splní jejím zpřístupněním⁹⁵, tak, aby ji nájemce mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu. Dále je pronajímatel povinen udržovat věc v takovém stavu, který nebrání užívání, a zajistit nájemci nerušené užívání věci po dobu nájmu (§ 2205 OZ).

Není-li ujednáno jinak, provádí podle § 2207 OZ pronajímatel ostatní údržbu věci a její nezbytné opravy, zatímco běžnou údržbu věci po dobu nájmu provádí nájemce. Vzhledem k tomu, že pojem běžná údržba není legálně definován, *lze s přihlédnutím k důvodové zprávě a zvyklostem, které se vytvořily na základě předchozí právní úpravy (...), soudit, že běžnou údržbou se rozumí zejména pravidelná prohlídka a čištění*⁹⁶... S přihlédnutím ke konkrétním okolnostem se tedy bude jednat především o úklid čehokoliv, co po sobě koně obvykle zanechávají.

Základními povinnostmi nájemce je užívat věc jako řádný hospodář k ujednanému nebo obvyklému účelu, a platit nájemné (§ 2213 OZ) a oznamovat včas pronajímateli vady, které má pronajímatel odstranit (§ 2214 OZ).

Dalším smluvním typem, který se vyskytuje v souvislosti s vlastnictvím koně, respektive s úschovou, je smlouva o dílo. Bude se jednat například o výcvik koně, nebo absolvování kvalifikační zkoušky, stejně jako veterinární nebo podkovářská péče. Jakkoliv se v těchto případech nejedná o dílo s hmotným výsledkem, nevztahují se na úkony na zvířatech ustanovení o díle s nehmotným výsledkem⁹⁷. Použijí se tedy obecná ustanovení o díle (§ 2586 a násl. OZ).

Z hlediska zkoumané problematiky je třeba rozlišovat, jestli je dílo (činnost vyvíjená zhotovitelem) sekundárním závazkem k úschově, nebo se jedná o závazek primární. Pokud vlastník koně ujedná s provozovatelem ustájení úschovu koně a k tomu ještě jeho jezdecký výcvik, protože provozovatel zaměstnává zkušeného trenéra, jedná se v případě takového díla o závazek sekundární. Vlastník koně by ustájení sjednal i beztak. Pokud se ovšem vlastník koně dohodne s trenérem, že k němu na dobu šesti měsíců přiveze koně za účelem výcviku a

⁹⁵ Srov. KABELKOVÁ, E. DEJLOVÁ, H. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2201-2357]*. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 23. ISBN 9788074005244.

⁹⁶ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1081. ISBN 9788074786389.

⁹⁷ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1137. ISBN 9788074002878.

dosažení dohodnuté sportovní výkonnosti, bude se jednat primárně o smlouvu o dílo, jejíž nezbytnou, avšak druhotnou součástí, je úschova.

2.3. Zahraníční úprava

2.3.1. Rakousko

Smluvní poměry týkající se vlastnictví koní jsou v Rakousku velmi standardizované, neboť četnost vlastnictví koní nebyla na rozdíl od České republiky, respektive Československa na téměř půl století významně omezena. Jak jsem již výše uvedl, otázka spotřebitelských smluv je upravena podobně, z důvodu unijní legislativy.

Hříbě je v rakouském právu přirozeným přírůstkem, a stejně jako jiné plody, pocházející ze zvířete, náleží vlastníku (§ 405 ABGB). Zákonná úprava darování se od české právní úpravy také zásadně neliší.

V případě koupě je podstatným rozdílem reálný charakter kupní smlouvy podle ABGB. Smlouvou se totiž prodávající nezavazuje předmět koupě přenechat, ale přenechává jej, přičemž k přechodu vlastnictví dochází odevzdáním předmětu koupě (§ 1053 ABGB). Dalším rozdílem je, že kupní cena je podstatnou náležitostí koupě a musí být ujednána určitě (§ 1054 ABGB). Rakouská úprava koupě se mi zdá jednodušší a přehlednější. V případě koupě koně se taková úprava jeví jako vhodnější, jak jsem odůvodnil výše.

Velkou výhodou rakouského právního prostředí je ale bohatá judikatura (využívá se i německá), týkající se přímo koní, která velmi obecná zákonná pravidla žádoucím způsobem dotváří, a nastoluje tak vyšší míru právní jistoty i v takto specifické oblasti. Tato judikatura se týká především práva z vadného plnění v případě nedostatku očekávaných vlastností (§ 923 ABGB) (LG Münster 12 O 332/12, OGH GIUNF 1.171), vymíněných nebo slíbených vlastností (§ 922 ABGB) (OHG 1 Ob 85/69) nevhodnosti pro zamýšlený účel (LG Bonn 1 O 368/11), skryté vady (OGH 5 Ob 272/70), existence vady v okamžiku předání (OGH 4 O 104/07h, LG Bielefeld 25 O 340/04, OLG Stuttgart 6 U 72/07) a dalších⁹⁸.

⁹⁸ Uvedená judikatura IN: OLLINGER, N. *Pferdekauf, Zentrale Rechtsfragen - praktisch dargestellt, Mit musterteil*. Wien-Gratz: NWV. 2016, ISBN: 9783708310909.

Mimoto se v Rakousku vyvinula řada vedlejších ujednání kupní smlouvy, jejímž předmětem je kůň. Opakem častého ujednání „jak jej prohlédl a zkusil“ (wie besichtigt und probegeritten), jehož účelem je vyloučení odpovědnosti za vady, je naopak zejména koupě na zkoušku (§ 1080 ABGB). Toto ustanovení, na rozdíl od české úpravy, výslovně předpokládá (v pochybnostech), že podmínka schválení je odkládací, když současně stanoví, že před schválením není kupující koupí vázán. Jak jsem uvedl v podkapitole 2.1.3.7. *Vedlejší ujednání při kupní smlouvě*, může mít tato okolnost v případě koupě zásadní význam. Zajímavostí je, že původně ABGB v § 1082 stanovoval zkušební lhůtu tři dny pro věci movité a jeden rok pro věci nemovité, podle současného znění *není-li při koupi na zkoušku zkušební lhůta ujednána, poskytne prodávající kupujícímu zkušební lhůtu přiměřenou*. Český občanský zákoník přejal do § 2150 odst. 2 OZ původní verzi ABGB, respektive OZO, která je podle mého názoru v současné době poněkud nepružná.

Z dalších ustálených zvláštních ujednání, týkajících se koupě koně, bych jen stručně vyjmenoval výhradu výměny (Umtauschvorbehalt), kdy má kupující v ujednané době právo na výměnu koně bez udání důvodu, sjednanou výměnu (Umtauschvereinbarung), kdy má kupující právo na výměnu v případě vadného plnění, a dále výhradu zpětné koupě / prodeje a výhradu vlastnického práva.

Ze smluvních poměrů, týkajících se komerčního ustájení, se významně liší úschova, která je v rakouské úpravě čistě reálnou smlouvou. Totiž § 957 ABGB mimo jiné stanoví, že *přijatý slib převzít věc do úschovy zavazuje, ale není to ještě smlouva o úschově*. Oproti tomu § 2402 OZ stanoví, že *smlouvou o úschově se schovatel zavazuje převzít věc, aby ji pro uschovatele opatroval*.

V ostatních poměrech týkajících se komerčního ustájení se rakouská právní úprava zásadně neliší, platí zde stejně, jako v českém prostředí potřeba jasné formulace práv a povinností smluvních stran.

2.3.2. Slovensko

Vlastnické právo ke zvířeti, a tedy i ke koni, vzniká vlastníkovu zvířete přírůstkem (§ 135a SOZ)

Kupní smlouva v SOZ je smlouvou konsenzuální a prodávajícímu zakládá povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat (§ 588 SOZ). Ke vzniku kupní smlouvy dochází v okamžiku, kdy se prodávající a kupující dohodnou na podstatných náležitostech smlouvy. Těmi jsou předmět koupě a oproti OZ také kupní cena (§ 588 SOZ). Kupní cena musí být ujednána určitě, pod sankcí neplatnosti smlouvy (§ 37 odst. 1 SOZ). Není-li kupní cena ujednána, je kupní smlouva relativně neplatná (§ 40a SOZ).

Ohledně dalších ujednání kupní smlouvy platí obecná smluvní volnost, limitovaná ustanoveními § 37 - § 41a SOZ, včetně případné odpovědnosti za škodu (§ 42 SOZ).

Právní úprava poměrů, týkajících se komerčního ustájení, se od české úpravy zásadně neliší už proto, že ustanovení o úschově v občanském zákoníku je do značné míry přejeté ze OZ64, tedy je částečně společné se SOZ.

Obecně se dá jediné doporučit v případě všech smluvních poměrů, týkajících se koně, co nejpodrobnější ujednání práv a povinností, protože zákonná ustanovení nemohou ani zdaleka postihnout všechny nuance konkrétních případů.

3. Odpovědnost za škodu

Delikt ní odpovědnost je jedním z klíčových institutů občanského práva. Je logickou reflexí některých ústavních zásad, jako je zásada legální licence vyjádřená článkem 2 odst. 4 Ústavy, respektive článkem 2 odst. 3 Listiny, limitace vlastnického práva článkem 11 odst. 1 a 3, stejně jako základních zásad soukromého práva, vyjádřených zejména v dílu 1 hlavy první obecné části občanského zákoníku, a v neposlední řadě samozřejmě také klasické zásady *neminem laedere*.

Občanský zákoník upravuje závazky z deliktů ve třetí hlavě třetí části, a kromě obecných ustanovení o povinnosti nahradit škodu, obsahuje také zvláštní ustanovení, z nichž se některá přímo, některá nepřímo uplatní právě ve vztahu k vlastnictví zvířete. Vycházejí ze systematiky občanského zákoníku i odborné literatury, považují případy odpovědnosti zvláště stanovené zákonem za odpovědnost objektivní, s možností liberace⁹⁹.

3.1. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem

Vývoj právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem zajímavým způsobem kopíruje společenský vývoj. Zatímco zákon č. 946/1811 Sb. z. s. obecný zákoník občanský i zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník, nepochybně také vzhledem k významnější úloze i rozšíření zejména hospodářských zvířat v tehdejší společnosti, úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem obsahovaly, v zákoně č. 40/1964 Sb. občanském zákoníku (OZ64) taková úprava chyběla. V důsledku společenských změn po roce 1989 došlo k významnému rozvoji chovatelství jak hospodářských zvířat, tak zvířat v zájmových chovech, a to co do počtu zvířat i počtu druhů a plemen. V souvislosti s tím došlo také ke zvýšení počtu případů škody způsobené zvířetem. Nejtypičtějšími případy jsou pokousání psem, únik koní nebo dobytka na veřejnou komunikaci, případně škody způsobené uniklými zvířaty na zemědělských porostech. Při absenci speciální úpravy v OZ64 se taková odpovědnost posuzovala v režimu obecné odpovědnosti, jako zanedbání povinnosti generální prevence. *Judikatura v tomto směru byla dosti přísná a požadavky na znalosti chovatele i*

⁹⁹ Opačný názor, tedy že v některých případech zvláštní odpovědnosti se jedná o odpovědnost subjektivní, naznačuje Bezouška In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1501. ISBN 9788074002878 nebo také TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Delikt ní právo*. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 370. ISBN 9788074006258.

míru jeho předvídání potenciálních rizik nastavila velmi vysoko, prakticky téměř na hranici objektivní odpovědnosti¹⁰⁰.

3.1.1. Základní skutková podstata

Současný občanský zákoník odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem upravuje jako odpovědnost zvláštní, bez ohledu na zavinění škůdce ve smyslu § 2895 OZ, s možností liberace v případě některých privilegovaných účelů držení zvířete. Tento způsob úpravy, stejně jako dřívější judikurní praxe, stojí na východisku, že držení zvířete pro osobní potěšení, bez hospodářského nebo důležitého společenského účelu je svévolné vytváření zdroje nebezpečí pro zbytek společnosti. *Jde tedy o objektivní odpovědnost za zvýšené riziko¹⁰¹ a zároveň podnět ke zvládnutí zvířete v zájmu předcházení škodě.¹⁰²*

Základní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem obsahuje § 2933 OZ. Jeho první věta stanoví, že *způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo*. Vlastník zvířete tedy odpovídá vždy, to znamená i v situaci, kdy zvíře nemá možnost fakticky ovládat (zvíře se zatoulalo nebo uprchlo).

Na první pohled jednoznačné ustanovení bude bez potíží aplikovatelné v případech, kdy zvíře způsobí škodu přímo. To jsou případy útoku zvířete, pošlapání nebo pokopání osob nebo věcí. Potíže mohou nastat při určování příčinné souvislosti v případě škody nepřímé. To jsou typicky dopravní nehody, kdy nedojde ke střetu se zvířetem, ale škoda vznikne například v důsledku vyhybacího manévru nebo potřeby náhlého prudkého zastavení. Sporný může být i případ, kdy například pes běží k osobě, která ve snaze vyhnout se jeho útoku utrpí nebo způsobí škodu. Osoba s běžnými znalostmi totiž nemusí rozpoznat, že se nejedná o útok, ale pouze o neškodný zájem zvířete o tuto osobu.

Druhá věta § 2933 OZ pak stanoví solidární odpovědnost osoby, *kteřé zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá*. Toto ustanovení je celkem logickým

¹⁰⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1033. ISBN 9788074786303.

¹⁰¹ MELZER, F.; TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník, Věci a právní jednání (§ 419-654), Velký komentář*. Praha: Leges. 2013. s. 1179. ISBN 9788075020031.

¹⁰² TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck. 2017. s. 384. ISBN 9788074006258.

rozšířením okruhu osob odpovědných za výše uvedené zvýšené riziko, kteří tuto odpovědnost přijali tím, že se z vlastní vůle rozhodli svěřeni přijmout, zvíře chovat nebo jinak používat.

Ve vztahu k vlastnictví koně je možné vidět velmi širokou škálu možných rizik, které lze rozdělit do několika skupin typických případů, kdy dochází ke vzniku škody způsobené zvířetem. Jsou jimi:

- a) únik koně
- b) škoda způsobená přes ohradu nebo v ohradě
- c) škoda způsobená při chovu a jezdeckém sportu
- d) škoda způsobená v provozu na veřejných komunikacích

Ad a) Únik koní, stejně jako jiných zvířat, je typická událost, kdy se odpovědnost podle § 2933 OZ uplatní celkem jednoznačně. Jediný korektiv upravuje § 2935 OZ, když normuje, že *odňala-li třetí osoba svémocně zvíře vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, nahradí třetí osoba škodu způsobenou zvířetem sama, prokáže-li vlastník nebo osoba, které vlastník zvíře svěřil, že odnětí nemohli rozumně zabránit; jinak společně a nerozdílně s nimi*. Nabízí se samozřejmě otázka, jak lze rozumně zabránit svémocnému odnětí zvířete. Uzamčení areálu nebo stáje je zřejmou možností, která však nepřipadá v úvahu v případě pastevního chovu. Zejména elektrické ohradníky jsou pro člověka snadno překonatelnou překážkou a je otázkou, jaké nároky budou soudy klást na splnění kritéria *rozumného zabránění*. V této souvislosti připadá v úvahu také odpovědnost za náhodu podle § 2904 OZ. Poškození či otevření ohrady, nebo například poměrně časté krádeže baterií napájejících elektrické ohradníkové zdroje, podle mého názoru naplňuje skutkovou podstatu poškození zařízení, které má nahodilě újmě zabránit. Instalace zdroje a baterie do pevné uzamykatelné schránky, ukotvené do země, je jistě možnost, jak předejít škodě na vlastním majetku a případné škodě při úniku zvířat.

Jiným příkladem svémocného odnětí je případ, kdy si jezdci, zejména z řad mládeže, kteří pravidelně docházejí ke koním, půjčí v konkrétním případě koně bez svolení vlastníka, mimo pravidelný provoz a pravidla. Splňuje kritéria rozumného zabránění prokazatelné seznámení třeba sedmnáctileté jezdce s provozním řádem, který umožňuje koně využívat vždy pouze se souhlasem nebo pod dohledem vlastníka? Dlužno dodat, že podle § 2925 odst. 2 OZ *ten, kdo zvíře svémocně odňal, nemůže se zprostit povinnosti k náhradě*.

Ad b) Většina chovatelů koní má bohaté, a nutno říct, že spíše špatné zkušenosti s lidmi, kteří se na koně v ohradách chodí dívat, krmit je a nezřídka je i pobízet k pohybové aktivitě. Z hlediska místa vzniku škody je možno rozlišovat škodu vzniklou vně ohrady a uvnitř ohrady.

V případě škody vzniklé vně ohrady se nejčastěji jedná o škodu vzniklou v souvislosti s kousnutím koněm při krmení, nebo v očekávání krmení¹⁰³. Jakkoliv je takové krmení neznámých koní cizí osobou, zvláště v případech, kdy dospělé osoby nechají nebo dokonce nutí koně krmit malé děti, nežádoucí, nezodpovědné a samo o sobě může způsobit koni vážnou újmu, je třeba vnímat, že i tady bude za případnou škodu způsobenou zvířetem primárně odpovědná osoba podle § 2933 OZ. Skutkové okolnosti, které by mohly zakládat spoluodpovědnost poškozeného podle § 2918 OZ, budou například to, jestli se ohrada nachází na odlehlém místě nebo naopak v blízkosti obydlí, rekreační zóny nebo kolem vede veřejná komunikace, jestli jsou na přístupu k ohradě umístěny informace o možném nebezpečí apod. V případě že se bude ohrada s koňmi nacházet u veřejné komunikace, kudy například chodí děti do školy, nebo kde chodí obyvatelé blízkých obydlí na procházky, lze patrně od vlastníka požadovat vyšší standard ochrany¹⁰⁴, tedy aby pozemek například oplotil a ohradu vybudoval uvnitř oplocení ve vzdálenosti, která bezpečně zabrání kontaktu kolemjdoucích se zvířaty.

V případě škody vzniklé v ohradě se jedná o situaci, kdy poškozený svévolně vnikne do ohrady. K tomu dochází většinou proto, že se cizí osoba chce podívat na koně a podcení riziko, které podstupuje, nebo se nezřídka jedná o „uličnictví“, kdy děti nebo mládež, případně osoby pod vlivem alkoholu vniknou do ohrady s úmyslem koně „trochu prohnat“. Jakožto chovatel na takové jednání osobně pohlížím jako na výhradní zavinění poškozeného. Zároveň si však uvědomuji, že i v tomto případě budou pro posouzení odpovědnosti podstatné výše uvedené skutkové okolnosti, jako umístění ohrady, informace o nebezpečí, případně zabezpečení přístupu. Za předpokladu realizace preventivních a ochranných opatření se domnívám, že by bylo možné očekávat v těchto případech přiznání vysoké míry spoluzavinění poškozeného soudem.

¹⁰³ Koně, kteří jsou kolemjdoucími často krmení, se naučí krmení vyžadovat, respektive kousat do všeho, co je na dosah.

¹⁰⁴ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 3117/2006 ze dne 04. 06. 2008, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo3117/2006>, dále také Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 3896/2007 ze dne 29. 09. 2009, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo3896/2007>.

Ad c) Škoda způsobená při chovu a jezdeckém sportu je z určitého hlediska zvláštní oblastí, jelikož mezi lidmi z oboru chovu koní je zvykem určitá rizika vnímat jako přirozená. V důsledku toho je obvyklé některé nároky ze škody způsobené zvířetem neuplatňovat, jiné se naopak hradí samozřejmě. Poněkud paradoxně se neuplatňují zejména nároky v souvislosti s úrazy způsobenými koněm. Naopak mezi ty samozřejmé patří například poškození automobilu koněm.

Při chovu koní je rizikovým faktorem ošetřování a manipulace s koňmi. Hrozící újmou je v tomto případě zejména úraz zúčastněné osoby nebo jiného koně. Odpovědností za škodu způsobenou na zvířeti se budu zabývat v oddíle 3.2. Odpovědnost v komerční stáji. Nejvíce ohroženými osobami jsou ošetřovatelé, veterinární lékaři a podkováři, při jejichž činnosti nezdědka dochází k úrazům, nejčastěji v důsledku kopnutí, sražení, přimáčknutí nebo pošlapání. A právě úrazy těchto osob bývají považovány za jakési imanentní riziko jejich práce a mezi chovateli koní se má za to, že se jedná o jejich vlastní škodu. Zvýšené riziko utrpění škody při výkonu profese však nezabavuje práva na náhradu škody například řidiče z povolání, a tedy ani veterináře nebo podkováře, obzvláště s ohledem na speciální úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. Za škodu, kterou způsobí při výkonu povolání těmito osobám koně, jsou primárně odpovědní jejich vlastníci, respektive solidárně osoby podle § 2933 OZ. Škoda v případě takového úrazu vzniká nejen osobě, která utrpěla úraz, ale také zdravotní pojišťovně, která uhradila náklady zdravotní péče, případně komerční pojišťovně, která plnila pojistné plnění například z titulu úrazového pojištění nebo pojištění denní náhrady pro případ úrazu. Tyto pojišťovny mají vůči osobě podle § 2933 OZ regres.

Při provozování jezdeckého sportu vzniká nejčastěji škoda v důsledku úrazu jezdce, pořadatele, diváka nebo koně, případně škoda na majetku uvedených osob. Možným škůdcem je kromě osoby podle § 2933 OZ také provozovatel sportoviště. Na straně provozovatele je především povinnost prevence ve smyslu zajištění bezpečnosti diváků vhodným oddělením prostorů pro koně a jezdce a pro diváky a dále bezpečnost prostoru a zařízení sportoviště. Tuto bezpečnost z hlediska možného zranění i úniku je třeba zajistit také s ohledem na povahu koní a jejich chování v situacích, ke kterým při jezdeckém sportu dochází. To může znamenat i splašení koně a jeho panické chování například po pádu na překážce, poškození výstroje a

podobně¹⁰⁵. Při posuzování standardu bezpečnosti sportoviště lze jako etalon použít interní předpisy sportovních organizací, které stanoví minimální technické požadavky na bezpečnost a požadavky na organizační zajištění (pořadatelská služba)¹⁰⁶. Odborná literatura s odkazem na dosavadní judikaturu uvádí, že organizace sportovních a kulturních akcí není provozní činností a nevztahuje se tedy na ně odpovědnost za škodu z provozní činnosti podle § 2924 OZ¹⁰⁷. V této souvislosti se domnívám, že je třeba rozlišovat organizaci akce a provozování závodiště. Organizátor sportovní akce je často fyzická nebo právnická osoba, která se zabývá organizací sportovních soutěží, aniž by přitom vlastnila zázemí a vybavení pro jejich konání. Naproti tomu provozovatel sportoviště je často podnikatel ve smyslu § 420 odst. 1 OZ, který disponuje potřebným zázemím a vybavením, tedy organizovaným souborem jmění, který z vůle tohoto podnikatele slouží k provozování jeho činnosti ve smyslu § 502 OZ. Podstatnou okolností je, že takové sportoviště je zpravidla součástí jezdeckého areálu, kde jsou také nájemní stáje, a provozovatel poskytuje služby související s jezdeckým sportem jako soustavnou podnikatelskou činnost. Z uvedených důvodů se domnívám, že se v takových případech jedná o provozní činnost. Ostatně v literatuře citované části judikatury¹⁰⁸ se týkaly výslovně organizace, nikoliv realizace sportovních, respektive kulturních akcí.

Ve vztahu ke škodě způsobené zvířetem, kde poškozeným bude divák, se podle okolností případu pravděpodobně ve smyslu § 2915 OZ uplatní solidární odpovědnost provozovatele sportoviště i osoby podle § 2933 OZ. V případě, že poškozeným bude vlastník koně nebo jezdec, tedy účastník sportovní soutěže, mohl by v případě nedodržení výše uvedených požadavků na bezpečnost sportoviště nebo například nedostatečné pořadatelské služby odpovídat pořadatel na základě odpovědnosti z provozní činnosti¹⁰⁹. Taková odpovědnost by ovšem byla s ohledem na uvedenou judikaturu vyloučena v případech, kdy pořadatelem je osoba (typicky spolek – jezdecký klub), která sportovní soutěže pořádá

¹⁰⁵ Srov. Rozhodnutí Vrchní soud v Praze 6 Cmo 177/2010-251 ze dne 25. 10. 2010. IN: Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 661/2011 ze dne 27. 10. 2011, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://kraken.slv.cz/25_Cdo_661/2011.

¹⁰⁶ Např. *Povinnosti technického delegáta ČJF*. Česká jezdecká federace [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: www.cjf.cz/files/stranky/dokumenty/pravidla/Povinnosti_TD_2009.pdf, dále také *Dostihový řád*. Jockey club. [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: www.dostihyjc.cz/download/D_final_2017.pdf.

¹⁰⁷ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník IV. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, S. 1601. ISBN 9788074002878. Dále také TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 371. ISBN 9788074006258.

¹⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 776/2012 ze dne 19. 12. 2012, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo776/2012>, a Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2600/2007 ze dne 29. 05. 2008, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2600/2007>.

¹⁰⁹ Více o odpovědnosti z provozní činnosti v kapitole 4.2 Odpovědnost v komerční stáji.

občasně a čistě jako zájmovou činnost. V případech úrazu koně nebo jezdce bude třeba vždy hledět na to, že jezdeckví je sport, se kterým je jisté riziko neoddelitelně spjato a je k tíži osoby, která se rozhodla jezdecký sport, ať už jako jezdec, nebo jako vlastník koně, provozovat.

Ad d) Realita provozu na veřejných komunikacích a živá zvířata jsou poněkud antagonistické faktory. Se zvířaty, která je alespoň teoreticky možné mít pod absolutní kontrolou (pes na vodítku), je asi možné se po veřejných komunikacích pohybovat relativně bezpečně. V případě koní je však třeba mít na zřeteli, že koně mají sklony k panické reakci, a pro tu je u koní poměrně typické útekové chování a v situaci pocitu krajního ohrožení také aktivní obrana¹¹⁰. Zároveň platí, že koně, který jedná v panice, lze jen velmi obtížně, respektive omezeně ovládat¹¹¹. Z uvedeného vyplývá, že koně vlastně na silnici nepatří. Řada vlastníků koní, respektive jezdců a kočích, je sice přesvědčena, někdy dokonce právem, že jejich koně jsou spolehliví a do provozu na veřejných komunikacích je možné se s nimi bezpečně zapojit. Skutečností ale je, že každého koně je možné spláshit. Osobně jsem se setkal s několika případy „absolutně“ spolehlivých koní, které vyvedl z míry volně pobíhající pes, který na koně zaútočil, nebo projíždějící vozidlo, jehož řidič v těsné blízkosti dlouze zatroubil. Ať už bude příčinou škody způsobené koněm v provozu na veřejné komunikaci cokoliv, uplatní se odpovědnost podle § 2933 OZ na prvním místě.

Jak jsem již uvedl výše, komplikované situace mohou nastat z hlediska určení příčinné souvislosti v případě škody nepřímé. To jsou typicky dopravní nehody, kdy nedojde ke střetu se zvířetem, ale škoda vznikne například v důsledku vyhýbacího manévru nebo potřeby náhlého prudkého zastavení automobilu. Stanovení míry odpovědnosti v konkrétních případech souběhu různých odpovědností bude vždy především otázkou posouzení skutkových okolností daného případu. Vzhledem k tomu, jak přísně posuzovaly odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem soudy v minulosti i bez zákonem stanovené objektivní odpovědnosti, je celkem pravděpodobné, že při současné právní úpravě budou soudy ve své rozhodovací praxi k osobám odpovědným podle § 2933 OZ spíše přísnější. To ostatně předpokládá i odborná literatura s ohledem na německou inspiraci současné právní úpravy¹¹².

¹¹⁰ Srov. DUŠEK, J. *Chov koní*. Praha: Brázda. 1999, s. 191. ISBN 8020902821.

¹¹¹ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1502 ISBN 9788074002878.

¹¹² Srov. TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 386. ISBN 9788074006258.

Stejný přístup se dá předpokládat, také s přihlédnutím ke konkrétní dřívější judikatuře¹¹³, i v případech, kdy ke splašení koně zavdá příčinu jiné zvíře, třetí osoba nebo sám poškozený.

3.1.2. Privilegovaná skutková podstata

Zatímco základní skutková podstata odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem nepřipouští možnost liberace a je tak odpovědností téměř absolutní, obsahuje § 2934 OZ privilegovanou skutkovou podstatu. Podle jeho znění *slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti*. Stejná možnost liberace platí pro toho, komu vlastník zvíře svěřil.

Základním kritériem je tedy druh zvířete a jeho účel. Z hlediska druhu se musí jednat o zvíře domácí, tedy o druh, který žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části¹¹⁴. Z hlediska účelu musí jít o zvíře, které slouží:

- a) k výkonu povolání
- b) k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě
- c) jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením

Ad a) Zvířata sloužící k výkonu povolání jsou zejména služební psi, ale také koně jízdní policie. Zatímco použití služebních psů bývá spojeno spíše s mimořádnou činností zejména policie, použití služebních koní jízdní policie je součástí běžné pochůzkové služby. Při této činnosti se zvířata sloužící k výkonu povolání nutně dostávají do kontaktu s obyvatelstvem v rámci běžného občanského života, zejména na veřejných prostranstvích¹¹⁵. Účel jejich využití, tedy zajišťování veřejného pořádku, je jistě společensky prospěšný a žádaný. Zároveň je otázkou, zda by právě na osoby, které jsou profesionály, neměly být

¹¹³ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1094/2001 ze dne 28. 01. 2003, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo1094/2001>.

¹¹⁴ VLÁDA ČR; Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění)*. 2012. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016, [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>.

¹¹⁵ Ve službě PČR bylo v roce 2016 celkem 41 koní a 1018 psů. Nasazení služebních koní v roce 2016 činilo 14.802 hodin (370 pracovních týdnů), počet nasazení služebních psů byl 66.807 ve stejném roce. Zdroj: emailová korespondence s ŘEDITELSTVÍ SLUŽBY POŘÁDKOVÉ POLICIE, Odbor služební kynologie a hipologie Korespondence PČR, kpt. Bc. Vladislav Kutíš, vrchní komisař.

kladeny spíše vyšší nároky z hlediska odpovědnosti za škodu způsobenou zvířaty¹¹⁶. Podle mého názoru by to více korespondovalo s ustanoveními občanského zákoníku, která upravují vyšší požadavky na jednání odborných osob¹¹⁷. Toto je možná ještě zřetelnější v případě profesionálního jezdce (například dostihového), jemuž kůň nepochybně slouží k výkonu povolání, ačkoliv společenský přínos, který by odůvodňoval nižší typ odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, bychom v jeho případě hledali těžko.

Ad b) Domácí zvířata sloužící k jiné výdělečné činnosti (než ke službě) nebo k obživě jsou nejširší kategorií, na kterou se privilegovaná skutková podstata § 2934 OZ vztahuje. Jedná se o všechna zvířata v zemědělských velkochovech, v malých a domácích chovech hospodářských zvířat, ale také o zvířata, která slouží například k hippoterapii nebo třeba prostě zábavě, jako poutňová atrakce nebo koně pro komerční vyjížděky v přírodě. V této souvislosti se opět nabízí otázka, zda například vlastník koně, profesionál, který za úplatu poskytuje službu v podobě vyjížděky na koni, by neměl splňovat spíše vyšší standard než jen potřebnou pečlivost. Osobně vnímám odpovědnost chovatelů zvířat, která slouží k výdělečné činnosti nebo k obživě, jako velmi blízkou odpovědnosti z provozní činnosti. V případě odpovědnosti z provozní činnosti však § 2924 OZ požaduje k liberaci vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, což je nepochybně vyšší standard než potřebná pečlivost podle § 2934 OZ.

Smutným paradoxem může být odpovědnost v případě spolku, který provozuje hiporehabilitaci, ve srovnání s podnikatelem, se stejným předmětem činnosti. Zatímco podnikatel bude odpovědný podle privilegované skutkové podstaty § 2934 OZ, spolek, jehož hlavní činností podle § 217 odst. 1 in fine OZ nemůže být podnikání nebo jiná výdělečná činnost, bude odpovídat podle přísnějšího § 2933 OZ, bez možnosti liberace. Z hlediska společenského přínosu je nutno podotknout, že převážnou část hiporehabilitační péče v České republice zajišťují právě spolky¹¹⁸, jejichž činnost obstarávají dobrovolníci za často symbolickou odměnu.

¹¹⁶ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1036. ISBN 9788074786303.

¹¹⁷ Srov. § 5 OZ dále § 2912 odst. 2 OZ dále § 2950.

¹¹⁸ Srov. ČESKÁ HIPOREHABILITAČNÍ SPOLEČNOST. *Seznam doporučených středisek hiporehabilitace.* [online]. Brno: www.hiporehabilitace-cr.com. 2016, [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://hiporehabilitace-cr.com/provozovatele-hiporehabilitace/strediska-doporucene-hiporehabilitace/>.

Jiným příkladem toho, že když dva dělají totéž, není to totéž, je situace, kdy dojde k úniku zebry a koně z téže zoologické zahrady. Následky budou mít v případě těchto dvou zvířat odlišný právní režim¹¹⁹, jelikož na rozdíl od koně, který je domácím zvířetem a vztahuje se na něj odpovědnost podle § 2934 OZ, zebra domácím zvířetem není, a tudíž za ni bude vlastník odpovídat podle § 2933 OZ.

Také splnění požadavku výdělečnosti ve vztahu k účelu zvířete bude v některých případech složité posoudit. V chovu koní je běžnou praxí, že vlastník používá koně k reprodukci se záměrem výtěžku z prodeje hříbat nebo mladých koní. Zároveň se s koněm zúčastňuje sportovních soutěží, když sportovní úspěchy rodičů příznivě ovlivňují cenu později prodávaných potomků. Výdělečnost této činnosti je ovlivněna mnoha faktory a vzhledem k délce březosti klisny (11 měsíců) a obvyklému věku takto prodávaných koní (6 měsíců až 4 roky) se po dlouhou dobu může jednat o činnost, která žádný výtěžek nepřináší a je velmi obtížné ji odlišit, od zájmové činnosti s příležitostným výtěžkem.

Ad c) Snížení standardu odpovědnosti pro vlastníky zvířat, která slouží jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, je podle mého názoru zcela na místě, neboť *absolutní odpovědnost by u hendikepovaných osob byla nepochybně tvrdostí*¹²⁰.

Ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je v novodobém českém právním řádu relativně nové a zatím k němu není žádná judikatura Nejvyššího soudu¹²¹. Ta bude zajímavá zejména ve výše uvedených hraničních případech. V případech kvalifikovaného vlastnictví zvířat podle § 2934 OZ lze předpokládat restriktivní přístup soudů, zejména posuzování potřebné pečlivosti v kontextu § 5 a § 2912 odst. 2 OZ.

3.2. Odpovědnost v komerční stáji

V souvislosti s komerčním ustájením koní, respektive s poskytováním souvisejících služeb, dochází ke vzniku škody, zejména v důsledku určitých typických vlastností koní.

¹¹⁹ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1036. ISBN 978-80-7478-630-3.

¹²⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1035. ISBN 978-80-7478-630-3.

¹²¹ Vyhledávání na internetových stránkách na www.nsoud.cz [cit. 2017-04-04].

Těmi jsou především sklon k panické reakci, možnost agresivní interakce ve stádě a ne vždy optimální kombinace ovladatelnosti koně a dovednosti jezdce. Typickou škodou pak bývá

- a) škoda způsobená ustájeným koněm provozovateli ustájení,
- b) škoda způsobená ustájeným koněm třetí osobě,
- c) škoda na zdraví ustájených koní.

V uvedených případech se uplatní zejména odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem podle § 2933, respektive § 2934 OZ, odpovědnost z provozní činnosti podle § 2924 OZ a odpovědnost na převzaté věci § 2944 OZ.

Ad a) Škoda způsobená ustájeným koněm na zařízení provozovatele ustájení je častým předmětem sporu mezi provozovateli ustájení a vlastníky ustájených koní. Pravdou totiž je, že škodu obvykle páchá jen několik málo procent takzvaně problematických koní, a provozovatelé ustájení jejich působení proto vnímají jako mimořádné. Z toho pak vyvozují, že takovou škodu by měl nahradit vlastník koně. Typicky se jedná o poškozené ohrady, okousané zejména dřevěné vybavení stájí a jiných prostor pro koně, nebo zdemolované skokové překážky, napáječky či jiné zařízení. Osobně se domnívám, že je na místě požadavek na to, aby odolnost zařízení sloužícího k ustájení koní byla dimenzována nikoliv na průměrného koně, nýbrž na kteréhokoliv koně a to především z důvodu bezpečnosti osob i zvířat. Pokud totiž například ohrada není konstruována tak, aby ji kůň nemohl poškodit, není pravděpodobně ani dostatečně bezpečná z hlediska možného zranění nebo úniku koně. Jiná situace je v případě, že škoda vznikne nesprávným používáním zařízení ze strany vlastníka koně nebo jezdce. V takovém případě by samozřejmě odpovídal ten, kdo škodu nesprávným používáním způsobil.

Ad b) V případě škody způsobené ustájeným koněm na majetku třetích osob je na prvním místě odpovědnost podle § 2933 OZ. Primárně odpovědným tedy bude vlastník koně, provozovatel ustájení bude odpovědný solidárně, jakožto *osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová*. Pokud by se jednalo o zvíře, které vlastníku slouží k privilegovanému účelu podle § 2934 OZ, svědčil by případně vlastníku, jakož i provozovateli ustájení, liberační důvod podle tohoto ustanovení. Zvíře ovšem takto musí sloužit vlastníku, nestačí tedy, že ustájení koně slouží k výdělečné činnosti provozovatele ustájení.

Dalším typem odpovědnosti, která v těchto případech připadá v úvahu, je odpovědnost z provozní činnosti podle § 2924 OZ. Provozování komerční stáje je nepochybně provozem závodu ve smyslu § 2924 OZ¹²². Za škodu z provozní činnosti je třeba považovat škodu, která vznikla v přímé souvislosti s realizací této provozní činnosti, dále zahrnuje odpovědnost za škodu, která vznikla použitím věci při provozní činnosti nebo vlivem činnosti na okolí. Okruh činností, souvisejících s realizací provozu, bude vymezen jednak předmětem činnosti provozovatele ustájení, jeho faktickou činností a dále také obsahem smlouvy mezi vlastníkem ustájeného koně a provozovatelem ustájení¹²³. Typicky se bude jednat o krmení a ošetřování koní, čištění prostor pro koně, veterinární ošetření či podkování a dále o používání věcí jako jsou zemědělská technika, tréninkové vybavení a zařízení, ale i budovy a vybavení stájí nebo jezdecké haly¹²⁴.

Vymezení odpovědnosti z provozní činnosti je podstatné proto, že v případě škody způsobené zvířetem třetí osobě, budou vlastníkem zvířete a provozovatel ustájení vždy odpovědní jakožto osoby podle § 2933 OZ. Vlastník zvířete se sice své odpovědnosti žádným způsobem zprostit nemůže, v případě, že však ke škodě došlo způsobem, který odpovídá ustanovení § 2924 OZ, bude vůči poškozenému odpovídat solidárně s provozovatelem, avšak bude proti provozovateli mít postih podle § 2916 OZ, přičemž bude *základním měřítkem míra a závažnost účasti na vzniku škody*¹²⁵. Pokud tedy kůň při práci na jízdárně prokopne z jakéhokoliv důvodu hrazení jízdárny a způsobí tím škodu třetí osobě, je na místě odpovědnost provozovatele ustájení vyplývající z nedostatečně pevného hrazení. Stejně tak v případě úniku zvířete nebo výše zmiňované škody způsobené přes ohradu nebo v ohradě.

V případě, že ke škodě dojde v důsledku jednání zaměstnance, zmocněnce nebo jiného pomocníka provozovatele ustájení, odpovídá provozovatel ustájení, jako by škodu způsobil sám (§ 2014 OZ). Pokud kůň například unikne, protože taková osoba špatně zavřela ohradu,

¹²² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2614/2010 ze dne 26. 01. 2012, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2614/2010>.

¹²³ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1601. ISBN 9788074002878.

¹²⁴ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1117/2008 ze dne 25. 02. 201, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo1117/2008>.

¹²⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 985. ISBN 9788074786303.

provozovatel ustájení se odpovědnosti nezproští, může proti takové osobě uplatnit regres dle § 2917 OZ¹²⁶.

Vlivem provozní činnosti na okolí budou v případě provozování komerčního ustájení především imise. Vzhledem k tomu, že se problematika imisí a sousedských práv z hlediska vlastnictví zvířat zásadně neliší od této problematiky v jiných případech, nebudu se jí v této práci dále zabývat. Na okraj poznamenám, že tato oblast soukromého práva má silnou vazbu na předpisy veřejného práva, zejména stavební, protipožární, hygienické a veterinární předpisy.

Ad c) Ke škodě na zdraví ustájených koní dochází zejména vlivem vzájemné interakce ustájených koní, nebo vlivem zařízení, vybavení nebo činností spojených s jejich chovem.

S ohledem na zvyšující se význam welfare¹²⁷ chovu koní, dochází k výraznému rozšiřování pastevního způsobu chovu koní. S ním je však spojena řada rizik, z nichž nejvýznamnější jsou důsledky agrese mezi koňmi a působení některých přírodních vlivů na koně. Agresivní chování mezi zvířaty není navzdory obecnému chápání ničím špatným, jedná se o přirozený proces vytváření a udržování hierarchie ve stádě. Možným nepříjemným důsledkem pro některé koně a jejich vlastníky je úraz koně, který může mít za následek i smrt zvířete. Chovatelé, kteří mají s hierarchickým chováním koní zkušenosti, vědí, že zařazení koně do stáda je dlouhodobý proces¹²⁸, který je třeba přiměřeně řídit. Vhodné je zejména dočasné umístění nového koně do sousední ohrady, které ukáže, jaké vzájemné reakce koní lze očekávat, a jaký postup pro začlenění nového koně dále zvolit. Běžně rozšířená praxe, kdy se nový kůň pustí do stáda, a lidé se koukají, jak koně tryskem běhají sem a tam, podle mého názoru rozhodně nenaplňuje kritéria veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Z hlediska přírodních vlivů je možným rizikem například kvalita a složení travního porostu pastviny nebo výskyt některých dřevin, které mohou pro koně být toxické. Největším nebezpečím je překvapivě samotný travní porost, který má v některých obdobích sezony, díky enormnímu obsahu fruktanů, vysoký potenciál ke vzniku akutní laminitidy

¹²⁶ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1586 - 1587. ISBN 9788074002878.

¹²⁷ Celosvětový trend v chovu zvířat, který klade důraz na dosažení nejlepších možných podmínek z hlediska biologických potřeb konkrétního druhu. V případě koní se jedná zejména o zajištění dostatku volného pohybu a možnosti sociálního chování koní.

¹²⁸ DURUTTYA, M. *Velká etologie koní*. Košice: HIPO-DUR. 2005, s. 284. ISBN 8023950886.

kopyt. Takové riziko vyžaduje opatření ve formě restrikce pastvy a zvýšené dávky vhodné suché píče v krmné dávce.

Liberačním důvodem v případě škody z provozní činnosti je podle § 2924 OZ vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. V této souvislosti je třeba mít na mysli ustanovení § 2912 odst. 2 OZ, které stanovuje, že *zaváže-li se (škůdce) k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale*. Provozování ustájení koní je nepochybně činnost, ke které je zvláštní znalosti, dovednosti a pečlivosti zapotřebí. Nedodržení výše uvedených a mnoha dalších opatření, která jsou zapotřebí k zajištění bezpečného chovu koní, tedy nelze posoudit jinak než jako nedbalost. Tím je však vyloučena možnost uplatnění liberačního důvodu odpovědnosti z provozní činnosti podle § 2924 OZ, tedy prokázání vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat.

Provozovatele ustájení však kromě odpovědnosti z provozní činnosti stíhá ve vztahu k vlastníku koně také odpovědnost za škodu na převzaté věci podle § 2944 OZ¹²⁹. Ustájení koně je nepochybně závazek, jehož předmětem je ustájení kůň¹³⁰. Stejná situace bude i v případě, že obsahem závazku bude výcvik nebo trénink koně, vykonání kvalifikační zkoušky nebo získání sportovní licence. Ve všech takových případech se uplatní odpovědnost za škodu podle § 2944 OZ. Podstatným rozdílem oproti odpovědnosti za škodu z provozní činnosti je velmi přísná podmínka liberace, kterou je prokázání skutečnosti, že by ke škodě došlo i jinak. Nestačí ovšem *pouhá možnost, vzniku téže škody i jinak, ale je třeba, aby ke stejné škodě muselo nutně dojít*¹³¹ (povodeň v komerční stáji i v jiných stájích v okolí). Tyto skutečnosti mohou být povahy vnitřní (srdeční selhání, karcinom), nebo vnější (živelná pohroma).

Výše uvedenému svědčí i starší judikatura¹³², kterou lze použít omezeně, pouze s ohledem na určení druhu odpovědnosti. Na rozdíl od § 574 odst. 2 OZ⁶⁴ současná právní

¹²⁹ Opačný názor zastává Svoboda IN: SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 43. ISBN 9788075523075.

¹³⁰ Srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1662. ISBN 9788074002878.

¹³¹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1663 ISBN 9788074002878.

¹³² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2109/2003 ze dne 17. 06. 2004, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2109/2003>.

úprava totiž nestanoví absolutní neplatnost smluvního ujednání vylučujícího nebo omezujícího povinnost k náhradě škody.

Ohledně škody na zdraví ustájených koní je třeba ještě připomenout, že s účinností současného občanského zákoníku byla zavedena do českého právního řádu, po vzoru rakouském, speciální úprava náhrady při poranění zvířete. Podle § 2970 OZ *nahradí škůdce náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil (...) i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného*. Toto ustanovení zjevně reflektuje význam § 494 OZ, že *živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor*. Nárok na náhradu *náleží tomu, kdo jej vynaložil, nemusí to tedy být nutně jen vlastník*¹³³. To je praktické právě v situaci, kdy povinnost k náhradě škody při poranění zvířete má například provozovatel ustájení z titulu objektivní odpovědnosti, ačkoliv škůdcem byla třetí osoba.

Zajímavým případem je situace, kdy v komerčním ustájení kůň jednoho majitele ve výběhu způsobí škodu na koni jiného majitele. Poškozený má možnost uplatnit nárok z odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem na majiteli i na provozovateli ustájení. Otázkou je, zda má majitel koně, který škodu způsobil vůči provozovateli nárok z titulu odpovědnosti z provozní činnosti. A dále naopak, pokud by poškozený uplatnil

Omezení nebo vyloučení odpovědnosti je velmi rozšířenou praxí navzdory tomu, že se ve většině případů jedná o zdánlivé právní jednání. Tuto problematiku přehledně upravují § 2896 a § 2898 OZ.

Omezení nebo vyloučení odpovědnosti jednostranným prohlášením škůdce je ve smyslu § 2896 OZ *považováno za zdánlivé právní jednání a k takovému jednání se nepřihlíží, tedy jako by nikdy nebylo*¹³⁴. Zákon však umožňuje takové jednání učiněné ex ante podle okolností případu posoudit jako varování před nebezpečím. *Ignorování výstrahy lze podle okolností případu posoudit jako spoluodpovědnost poškozeného*¹³⁵.

¹³³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 985. ISBN 9788074786303.

¹³⁴ VÍTOVÁ, B. DOHNAL, J. KOTULA, J. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971*. Olomouc: ANAG, 2015, s. 21. ISBN 978-80-7263-940-3.

¹³⁵ TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 221. ISBN 9788074006258.

Zásada smluvní volnosti stran umožňuje omezení nebo vyloučení odpovědnosti škůdce smluvním ujednáním s tím, že § 2898 OZ toto zakazuje stanovením zdánlivosti takového ujednání v případě:

- a) škody na přirozených právech člověka,
- b) škody způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti,
- c) v případě omezení práva slabší strany.

Ad a) V prvním případě se s ohledem na odpovědnost v komerční stáji jedná o nemožnost ujednat omezení nebo vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou zejména na životě a zdraví poškozeného¹³⁶. Tento limit se tedy netýká škody na majetku (koni, výstroji).

Ad b) V případě zákazu vyloučení nebo omezení odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, se jedná o realizaci obecné zásady zákazu zneužití práva¹³⁷, a týká se jakékoliv škody. Za hrubou nedbalost se považuje jednání, *pokud s ohledem ke všem okolnostem porušuje v neobyčejně vysoké míře vyžadovanou opatrnost, přitom zůstává nepovšimnuto, co musí být jasné každému*¹³⁸. Bude se tedy jednat třeba o případ, kdy provozovatel ustájení ví, že nefungují napáječky a přesto delší dobu nezajistí náhradní napájení koní, nebo když například vědomě koně umístí do ohrady, kde je neohrazená jáma.

Ad c) Ochrana slabší strany se v tomto případě týká veškeré odpovědnosti za škodu způsobenou slabší straně, tedy jak odpovědnosti z porušení smluvní povinnosti, tak i odpovědnosti deliktní. Z již dříve uvedené definice komerčního ustájení, jakožto provozní činnosti a ze skutečnosti, že drtivá většina vlastníků ustájených koní jsou spotřebitelé,¹³⁹ vyplývá, že vyloučení nebo omezení odpovědnosti za škodu ze strany provozovatele ustájení je převážně vyloučeno.

¹³⁶ Srov. § 81 odst. 2 OZ.

¹³⁷ Srov. § 8 OZ.

¹³⁸ Röhl, 1974, s. 521 IN: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1507 ISBN 9788074002878.

¹³⁹ Srov. Oddíl 2.2. Subjekty právních poměrů týkajících se koně.

3.3. Odpovědnost v jezdeckých klubech

Provozování jezdeckého sportu je tradičně spojeno s jezdeckými kluby. Zastřešující organizací jsou sportovní svazy (Česká jezdecká federace, Western Ridig Club a další), které sdružují jednotlivé jezdecké kluby, kterými jsou nejčastěji spolky, ale i obchodní korporace nebo podnikající fyzické osoby¹⁴⁰. Činnost klubu obvykle spočívá v chovu koní, výcviku a tréninku členů klubu v jízdě na koni, případně také organizaci a pořádání sportovních soutěží. Zastřešující sportovní svazy stanovují podmínky pro kvalifikaci a zajišťují školení osob, které vykonávají zejména trenérské a cvičitelské úkoly v rámci činnosti jezdeckých klubů. Nutno dodat, že žádný právní předpis nestanoví povinnost takovou činnost v rámci spolkové činnosti provádět v rámci sportovního svazu nebo podle jeho pravidel. Jiná situace je v případě, že činnost vykonává fyzická osoba podnikající, nebo obchodní korporace v rámci své podnikatelské činnosti. Podle nařízení vlády č. 278/2008 Sb. o obsahových náplních jednotlivých živností je výuka dovedností příslušného sportovního odvětví a s tím spojené organizování sportovní činnosti pro jednotlivce a skupiny, včetně půjčování sportovního nářadí, náčiní a technických sportovních prostředků a vedení veřejných tělovýchovných a sportovních škol obsahem vázané živnosti¹⁴¹ *poskytování tělovýchovných a sportovních služeb*. Podle přílohy č. 2 k zákonu č. 455/1991 Sb. živnostenskému zákonu je pro tuto živnost požadovaná odborná způsobilost:

- a) vysokoškolské vzdělání v oboru zaměřeném na tělovýchovu a sport, nebo
- b) vyšší odborné vzdělání v oboru zaměřeném na tělovýchovu a sport, nebo
- c) osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný akreditovaným zařízením.

Z uvedeného je zřejmé, že jak veřejnoprávní předpisy, tak interní předpisy sportovních svazů jasně ukazují na to, že předmětné činnosti jsou činnosti odborné. Z hlediska odpovědnosti za škodu vzniklou při této činnosti je proto třeba odpovědnou osobu posuzovat přísnějšími měřítky v souladu s § 5 OZ a § 2912 odst. 2 OZ.

¹⁴⁰ Česká jezdecká federace sdružuje 1 560 jezdeckých klubů, celkem v současné době v ČR působí kolem dvou tisíc jezdeckých klubů.

¹⁴¹ Ve smyslu § 23 zákona č. 455/1991 Sb. živnostenského zákona.

Případy škody vzniklé při činnosti v jezdeckých klubech jsou jednak případy shodné se škodou v komerčním ustájení, dále pak se jedná o případy škody spočívající v úrazu jezdce, člena nebo klienta jezdeckého oddílu. Pro posouzení druhu odpovědnosti je třeba prvně rozlišit způsob vzniku škody a dále rozlišit činnost jezdeckého klubu na činnost provozní a činnost neprovozní. Způsob vzniku škody lze jednoduše rozdělit na škodu způsobenou zvířetem a škodu způsobenou jednáním člověka. Případy škody způsobené zvířetem jsem již rozebral výše.

Nejčastější škodou způsobenou jednáním člověka v rámci činnosti jezdeckého klubu je škoda způsobená pádem jezdce z koně. Zde je třeba si uvědomit, že za jezdecký klub jedná nějaká fyzická osoba, zástupce, nejčastěji vedoucí, instruktor, trenér nebo cvičitel (dále jen zástupce). Jednání zástupce se přičítá jezdeckému klubu a protiprávní čin zástupce zavazuje jezdecký klub (§ 167 OZ). Zástupce jezdeckého klubu je vázán především povinností generální prevence podle § 2900 OZ. To znamená, že z důvodu předcházení vzniku škody musí zejména posoudit zkušenost a schopnost jezdce nebo klienta a s ohledem na to vybrat vhodného koně a zvolit vhodný postup¹⁴². Dále musí dbát na správné použití bezvadného vybavení, včetně standardních bezpečnostních a ochranných pomůcek. To vše ve standardu osoby, která se přihlásila k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu (§ 5 OZ). Nedodržení těchto podmínek je neuplatněním zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti, tedy nedbalost (§ 2912 odst. 2 OZ). Jezdecký klub bude v takovém případě za škodu odpovědný podle § 167 OZ, protože ji způsobil sám skrze svého zástupce¹⁴³, a to i vůči vlastnímu členu v rámci spolkové činnosti.

Pokud dojde ke škodě v souvislosti s vedlejší výdělečnou činností, uplatní se odpovědnost za škodu z provozní činnosti podle § 2924 OZ. Výše uvedené neuplatnění zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti v takovém případě vylučuje uplatnění liberačního důvodu vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.

Častou příčinou vzniku škody při jezdeckém sportu je ovšem realizace rizika, vyplývajícího ze samé podstaty této činnosti. Ke vzniku škody tedy může dojít i bez zavinění kohokoliv. V takových případech se může přiměřeně uplatnit názor, že *poškození sportovci provozující mimořádně nebezpečné sporty nejsou oprávněni domáhat se náhrady, neboť dali*

¹⁴² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 8 Tdo 1140/2008 ze dne 10. 09. 2008, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/8Tdo1140/2008>.

¹⁴³ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1578. ISBN 9788074002878.

*souhlas k potenciální škodě*¹⁴⁴. V tomto smyslu také vyznívá aktuální rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 493/2015, ze dne 20. 5. 2015. *Oproti starší judikatuře se zde Nejvyšší soud výrazně podrobněji zabýval otázkami podmínek, za kterých vzniká civilní odpovědnost za sportovní úrazy (...) tím se jasně přihlásil k trendům (...), jejichž podstatou je přístup k odpovědnosti vycházející z toho, že sportovec nese odpovědnost za jednání, (...) které je pro daný sport obvyklé, běžné a jeho výkon charakterizující*¹⁴⁵.

Poslední důležitou okolností při vzniku škody v souvislosti s jezdeckým sportem je spoluúčast poškozeného na vzniku škody. Neboť jak uvádí § 2918 OZ, *vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží*. To platí i v případě, že spoluúčast poškozeného konkuruje s objektivní odpovědností¹⁴⁶, například z provozní činnosti. Příkladem takové spoluúčasti poškozeného může být nerespektování pokynů zástupce jezdeckého klubu, nebo podstoupení rizika při vědomí vlastní nezkušenosti¹⁴⁷.

3.4. Zahraníční úprava

3.4.1. Rakousko

Úprava odpovědnosti za škodu je v rakouském právu upravena odlišně. V ABGB chybí základní východisko české úpravy, kterou je povinnost generální prevence (§ 2900 OZ). Namísto toho ABGB stanoví, že škoda je *každá újma, která někomu byla způsobena na majetku, právech nebo jeho osobě* (§ 1293 ABGB) a následující § 1294 ABGB stanoví, že škoda vzniká z protiprávního jednání, opomenutí nebo náhody. V protiprávním jednání a opomenutí ABGB spatřuje zavinění. K tomu dále v § 1295 stanoví, že *každý je oprávněn žádat na škůdci náhradu škody, kterou mu způsobil zaviněním*; bez ohledu na to, jestli škoda byla způsobena v souvislosti se smluvní povinností, nebo bez vztahu k nějaké smlouvě. Zavinění pak § 1297 ABGB spatřuje v tom, že *každý, kdo má zdravý rozum, může vynakládat tolik péle a pozornosti, jaká může být vynaložena při obyčejných schopnostech. Kdo při*

¹⁴⁴ Srov. TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. Deliktní právo. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 2204. ISBN 9788074006258.

¹⁴⁵ KRÁLÍK, M. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges. 2016, s. 383 – 384. ISBN 9788075020994.

¹⁴⁶ Srov. ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 988. ISBN 9788074786303.

¹⁴⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 22/2008 ze dne 21. 08. 2008, SALVIA KRAKEN [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo22/2008>.

jednání, z nichž vzejde zkrácení práv jiného, opomene tohoto stupně péle a pozornosti, dopouští se nedbalosti. V pochybnostech podle § 1296 ABGB platí domněnka, že škoda vznikla bez zavinění jiné osoby.

Toto je základ řetězce, který tvoří konstrukci odpovědnosti za škodu v rakouském právu, která je na základě ABGB především subjektivní. Přímo v ABGB se pak vyskytuje jen několik málo případů objektivní odpovědnosti: odpovědnost vlastníka bytu (§ 1318 ABGB), odpovědnost za budovu (§ 1319 ABGB) a odpovědnost za zvíře (§ 1320 ABGB). Další případy objektivní odpovědnosti jdou v rakouském právním řádu roztroušeny do mnoha speciálních předpisů (odpovědnost za vady výrobku, odpovědnost za dopravní prostředek atd.).

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem upravuje § 1320 ABGB, když rozlišuje dva různé režimy. Podle prvního režimu odpovídá osoba, která zvíře popouzela, dráždila nebo opomněla opatrovat. Vzhledem k tomu, že ABGB používá pro nedbalost pojem opomenutí, jedná se podle věty první o subjektivní odpovědnost za škodu zaviněnou, úmyslně (popouzení, dráždění) nebo z nedbalosti (opomenutí). Jedná-li se v případě nedbalosti o opomenutí opatrovat (*verwahren*), vztahuje se toto ustanovení také na nedbalost v případě úschovy (*Verwahrung*), respektive krátkodobého opatrování/dohledu (*beaufsichtigung*)¹⁴⁸.

Druhá věta tak stanoví odpovědnost toho, kdo zvíře drží, nedokáže-li, že se postaral o potřebné opatrování a dohled. Držitel nemusí být vlastník, může jím být pachtýř, výprosník, vypůjčitel, schovatel nebo nájemce. Musí se však jednat o držbu trvalejšího rázu¹⁴⁹. Nebude sem spadat například nájem na dvě hodiny. Liberačním důvodem je prokázání náležitého opatrování a dohledu. Z uvedeného vyplývá, že se na rozdíl od české úpravy nejedná o absolutní odpovědnost vlastníka, ale odpovědnost stíhá toho, kdo se má o zvíře starat, kdo jej fakticky má ve své moci. Takové řešení je podle mého názoru více přiměřené. I v těchto případech lze jistě uplatnit přísné kritérium odborné osoby podle § 1299 ABGB.

Z bohaté judikatury, týkající se škody v komerčním ustájení a v jezdeckých klubech, je zřejmé, že kromě obecné odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za škodu způsobenou

¹⁴⁸ RUMMEL, P. *Kommentar zum ABGB*. Wien: MANZ-Verlag. 2004, s. 144-145. ISBN 3-214-04554-7.

¹⁴⁹ KOZIOL, H. BYDLINSKI, P. BOLLENBERGER, R. *Kurzkomentar zum ABGB: Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch samt Ehegesetz und Konsumentenschutzgesetz*. Wien: Springer. 2005, s. 1393. ISBN 3211238271.

zvířetem, rakouské soudy jasně vnímají spoluúčast poškozeného, respektive jeho vlastní zavinění přijetím rizika¹⁵⁰.

3.4.2. Slovensko

Odpovědnost za škodu ve slovenském soukromém právu je konstruována tak, že základním principem je zákonem stanovená prevenční povinnost *počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí* (§ 415 SOZ). Porušení této prevenční, stejně jako kterékoliv jiné zákonné povinnosti, vede ke vzniku subjektivní odpovědnosti s presumovaným zaviněním podle § 420 SOZ. Horní i dolní hranici této prevenční povinnosti stanovuje judikatura¹⁵¹.

Slovenské řešení odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem vychází z posouzení vzniku takové škody, jako porušení prevenční povinnosti. Jedná se tedy o přístup principiálně stejný jako v České republice před účinností OZ. Z citované judikatury se ovšem zdá, že přístup slovenských soudů není tak přísný, tedy že požadavky na kvalitu a kvantitu prevenčních opatření vlastníků zvířat stanoví více přiměřeně¹⁵².

Odpovědnost za škodu v komerční stáji a v jezdeckých klubech lze, obdobně jako v českém právu, posuzovat zejména jako odpovědnost za škodu z provozní činnosti, respektive odpovědnost za škodu na převzaté věci. Ostatně je k tomu hojně používána ustálená česká judikatura. Také na Slovensku nepanuje úplně jednotný názor ohledně odpovědnosti za škodu na uschované věci. Ustanovení § 751 SOZ se týká škody na uschované věci v případě, že schovatel tuto použije nebo umožní použít jinému. V ostatních případech se literatura přiklání částečně k použití odpovědnosti za převzatou věc (§ 421 SOZ) a částečně k obecné odpovědnosti dle § 420 SOZ¹⁵³.

Lze tedy shrnout, že ačkoliv účinností současného českého občanského zákoníku došlo k nezanedbatelným změnám v pojetí a úpravě deliktního práva, ve zkoumané oblasti je

¹⁵⁰ OLLINGER, O. *Haftungsfalle Pferd, Zentrale Rechtsfragen rund ums Pferd praktisch dargestellt*. Wien-Gratz: NWV. 2016, s. 39. ISBN: 978-3-7083-1039-8.

¹⁵¹ Srov. ŠTEVČEK, M. *Občiansky zákonník: komentár*. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 1323-1325. ISBN 9788074005978.

¹⁵² Srov. Rc 31/79 In: ŠTEVČEK, M. *Občiansky zákonník: komentár*. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 1350. ISBN 9788074005978.

¹⁵³ Srov. ŠTEVČEK, M. *Občiansky zákonník: komentár*. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 2768. ISBN 9788074005978.

ve výsledku právní úprava velmi podobná, a rozhodovací praxe českých a slovenských soudů se nebude příliš lišit.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo souhrnně popsat a analyzovat „soukromoprávní aspekty vlastnictví zvířat“, zejména pak specifické okolnosti nejrůznějších právních poměrů, které vyplývají z toho, že předmětem těchto poměrů je zvíře.

Pro lepší přehlednost jsem jako jednotící prvek právních poměrů vybral za reprezentanta zvířat koně. Důvodem je skutečnost, že s vlastnictvím koně je spojeno enormní množství různých druhů a typů právních poměrů a jejich velká variabilita.

Změna právního postavení zvířat, kterou do českého právního řádu přinesl zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, je významná z hlediska hodnotového. Z praktického hlediska soukromoprávních poměrů je její význam okrajový. Zvířata jsou nadále objektem právních poměrů, nadále se na ně použijí ustanovení o věcech, se zákonným korektivem: *jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*.

Subjekty právních vztahů, jejichž předmětem jsou zvířata, jsou osoby, ve všech jejich podobách, které soukromé právo zná. Podstatné je zejména jejich postavení podnikatele a spotřebitele. Úskalí oblasti chovu koní a jezdeckého sportu spočívá v tom, že zejména spotřebitelé si toto svoje postavení často neuvědomují a jeho výhod nevyužívají.

Vznik a zejména převod vlastnického práva ke koni je zvláštní oblastí především s ohledem na některé vlastnosti koně a také proto, že je obtížné objektivně stanovit vlastnosti koně, jakožto jakost předmětu koupě. Z toho pak vyplývá naléhavá potřeba písemné formy smlouvy, obsahující precizní ujednání týkající se zejména přechodu vlastnického práva a nebezpečí škody na předmětu koupě, z hlediska jakosti předmětu koupě je vhodné podrobně formulovat účel využití a vlastnosti koně z mnoha různých hledisek. Jedině v takovém případě je možné na nejmenší míru omezit riziko nejasností z hlediska práv z vadného plnění. V tomto ohledu lze také doporučit sjednání koupě na zkoušku, opět s přihlédnutím ke zvláštnostem, které představuje kůň, jakožto předmět koupě.

Komerční ustájení koně je právním poměrem, naplňujícím znaky úschovy a obvykle také nájmu. Především úschova koně je zvláštní z důvodu individuality pojmu opatrování každého konkrétního jedince, dále dlouhodobosti této úschovy a také proto, že vlastník koně nebo jezdec s koněm během úschovy často a opakovaně samostatně nakládá. Také v případě právních poměrů spojených s komerčním ustájením a další péčí o koně je vhodné podrobně

smluvní ujednání, neboť obecná ustanovení občanského zákoníku o úschově, nájmu nebo díle se často na poměry týkající se koní nehodí. Zejména pak nepomohou najít uspokojivé odpovědi na sporné otázky plnění těchto smluv.

Vzhledem k zásadě smluvní volnosti je třeba právní úpravu takto specifické oblasti právních poměrů vnímat jako dostatečnou s tím, že odpovědnost za kvalitu smluv nesou smluvní strany v duchu zásady *vigilantibus jura*.

Vznik škody v souvislosti s vlastnictvím koní je poměrně častý. Základním institutem v této oblasti je přísná objektivní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem. Ta stíhá zásadně vlastníka, případně osobu, které zvíře svěřil. Základní skutková podstata této odpovědnosti ji staví jako absolutní, bez možnosti liberace. To klade velmi vysoké nároky na preventivní opatření vlastníků zvířat z hlediska možného kontaktu s veřejností i směrem k událostem *vis maior*. Jediným korektivem může být případná spoluúčast poškozeného na vzniku škody. Privilegovaná skutková podstata odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem dává možnost liberace těm vlastníků, jejichž zvířata slouží k výkonu povolání, hospodářské činnosti nebo asistenčním službám. V této oblasti je v odborné literatuře zmiňována určitá kontroverze privilegovaného postavení odborníků/profesionálů, byť je možné její opodstatnění hledat ve společenském užtku účelu vlastnictví jejich zvířat.

Dalšími podstatnými oblastmi z hlediska odpovědnosti za škodu jsou komerční ustájení a jezdecké kluby. V komerční stáji dochází jednak ke vzniku škody na zdraví nebo majetku třetích osob, zadruhé pak na zdraví ustájených koní. V obou případech se vedle případné odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem uplatní odpovědnost z provozní činnosti, respektive odpovědnost za převzatou věc. Vzhledem k tomu, že vztah mezi vlastníkem koně a provozovatelem ustájení je obvykle vztah mezi spotřebitelem a podnikatelem, je třeba toto zohlednit v otázce případných ujednání vylučujících odpovědnost provozovatele. V jezdeckých klubech je situace podobná jako v případě komerčního ustájení. Ve vztahu k jezdcům, ať už jsou členy klubu, nebo klienty v rámci výdělečné vedlejší činnosti klubu, hraje jistou roli také fakt, že jezdecký sport je aktivita, se kterou je nezanedbatelná míra rizika přirozeně spojena. V takovém případě je na místě otázka, nakolik se v každém jednotlivém případě jedná o vlastní škodu poškozeného.

Rakouská i slovenská právní úprava občanského práva jsou od té české odlišné, a přece do značné míry podobné. S ohledem na předmět posuzovaných právních poměrů se totiž výraznější, než odlišnosti jednotlivých právních úprav, jeví, výše už několikrát

zmiňovaná potřeba precizního ujednání práv a povinností smluvních stran. V otázce odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem považuji za vhodnější úpravu rakouskou, neboť podle mého názoru dává poškozeným dostatečnou možnost uplatnění jejich nároku, když přitom touto odpovědností stíhá nikoliv vlastníka, nýbrž držitele zvířete.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Wolters Kluwer. 2016,
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné II*. Praha: Wolters Kluwer. 2009,
- SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2011,
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I, Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck 2015,
- MELZER, F.; TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník, Věci a právní jednání (§ 419-654), Velký komentář*. Praha: Leges. 2013,
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014,
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014,
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, 2014,
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014,
- TICHÝ, L.; HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck. 2017,
- TICHÝ, L.; PIPKOVÁ, P. J.; BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C. H. Beck. 2014,
- SVOBODA, K. *Závazky ze schovacích a zaopatřovacích smluv*. Praha: Wolters Kluwer. 2016,
- KABELKOVÁ, E. DEJLOVÁ, H. *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2201-2357]*. V Praze: C. H. Beck. 2013,
- NOVOTNÝ, P. a kol. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. Praha: Grada. 2014,
- KRÁLÍK, M. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges. 2016,
- VÍTOVÁ, B. DOHNAL, J. KOTULA, J. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971*. Olomouc: ANAG. 2015,

- MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako předmět právní úpravy* In: České právo životního prostředí (34). 2014,
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing. 2010,
- DURUTTYA, M. *Velká etologie koní*. Košice: HIPO-DUR. 2005,
- DUŠEK, J. *Chov koní*. Praha: Brázda. 1999,
- ŠTEVČEK, M. *Občiansky zákonník: komentár*. Praha: C. H. Beck. 2015,
- OLLINGER, N. *Pferdekauf, Zentrale Rechtsfragen - praktisch dargestellt, Mit musterteil*. Wien-Gratz: NWV. 2016,
- OLLINGER, O. *Haftungsfalle Pferd, Zentrale Rechtsfragen rund ums Pferd praktisch dargestellt*. Wien-Gratz: NWV. 2016,
- RUMMEL, P. *Kommentar zum ABGB*. Wien: MANZ-Verlag. 2004,
- KOZIOL, H. BYDLINSKI, P. BOLLENBERGER, R. *Kurzkomentar zum ABGB: Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch samt Ehegesetz und Konsumentenschutzgesetz*. Wien: Springer. 2005,

Judikatura:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 3321/2008 ze dne: 24. 03. 2010,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 22/2008 ze dne 21. 08. 2008,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 8 Tdo 1140/2008 ze dne 10. 09. 2008
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2109/2003 ze dne 17. 06. 2004,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1117/2008 ze dne 25. 02. 2010,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 22 Cdo 2519/2006 ze dne 25. 02. 2009,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 1847/2009 ze dne 28. 6. 2011,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 2148/1923 ze dne 09. 01. 1923,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 1561/1922 ze dne 21. 03. 1922,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2614/2010 ze dne 26. 01. 2012,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 3117/2006 ze dne 04. 06. 2008,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 3896/2007 ze dne 29. 09. 2009,
- Rozhodnutí Vrchní soud v Praze 6 Cmo 177/2010-251 ze dne 25. 10. 2010.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 661/2011 ze dne 27. 10. 2011,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 776/2012 ze dne 19. 12. 2012,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2600/2007 ze dne 29. 05. 2008
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1094/2001 ze dne 28. 01. 2003
- Rakousko, Rozhodnutí OGH [1 Ob 719/80](#) z 18. 02. 1981,

Právní předpisy:

- Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
- Zákon č. 455/1991 Sb. živnostenský zákon
- Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád
- Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání
- Zákon č. 154/2000 Sb. plemenářský zákon
- Vyhláška č. 136/2004 Sb., o označování zvířat a jejich evidenci
- Vyhláška č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty
- Vyhláška č. 342/2012 Sb. O zdraví zvířat a jeho ochraně,
- Slovensko, Zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník
- Slovensko, Zákon č. 115/1995 Z. z., o ochrane zvierat
- Slovensko, Zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa
- Rakousko, Zákon č. 946/1811 JGS, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
- Rakousko, Zákon BGBl. Nr. 140/1979, Konsumentenschutzgesetz

Internetové zdroje:

- VLÁDA ČR; Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění)*. 2012. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2>
- KESSLER, T. *Přestává být zvíře věcí? Aneb krátký exkurz do právní úpravy zvířat v novém občanském zákoníku*. Epravo.cz [online]. Praha: EPRAVO.CZ. 2012. ISSN 1213-189X [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prestava-byt-zvire-veci-aneb-kratky-exkurz-do-pravni-upravy-zvirat-v-novem-obcanskem-zakoniku-82444.html>
- ŠABATA, K. *Koupě - vybrané problémy v otázkách a odpovědích*. In: ASPI.CZ [online]. Praha: Wolters Kluwer, 2016 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/208938/1/2>
- ČESKÁ HIPOREHABILITAČNÍ SPOLEČNOST. *Seznam doporučených středisek hiporehabilitace*. [online]. Brno: www.hiporehabilitace-cr.com. 2016 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://hiporehabilitace-cr.com/provozovatele-hiporehabilitace/strediska-doporucene-hiporehabilitace/>
- *Povinnosti technického delegáta ČJF*. Česká jezdecká federace [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: www.cjf.cz/files/stranky/dokumenty/pravidla/Povinnosti_TD_2009.pdf
- *Dostihový řád*. Jockey club. [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: www.dostihyjc.cz/download/D_final_2017.pdf

Seznam zkratk:

OZO -	zákon č. 946/1811 Sb.z.s. Obecný zákoník občanský
OZ64 -	zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník
OZ -	zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
SOZ -	zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník
ABGB -	zákon č. Zákon č. 946/1811 JGS, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
KSchG -	zákon č. BGBl. Nr. 140/1979, Konsumentenschutzgesetz

Summary

The aim of my Master's degree thesis was to describe and analyze „civil-law aspects of animal ownership“ , mainly specific circumstances of various legal relations, resulting from an animal being the subject of these relations.

In my thesis I have chosen a horse as a representative of all animals to achieve better clarity. The reason for that was a fact, that especially horse ownership is tied to a vast number of different types of legal relations which are very variable.

The Act No. 89/2012 of the Collection of Laws of the Civil Code brought about a very important change in the legal status of animals. This piece of law is significant, yet practically from a private-law point of view its significance remains marginal. Animals are still considered an object of legal relations, provisions on matters shall apply to the animals, with a legal limitation: only to the extent which does not contradict its nature.

Subjects of legal relations, which have animals as an object, are legal entities in all forms known to civil law. Mainly the status of an entrepreneur and a consumer is essential. The problematic part of horse breeding and equestrian sport is that the consumers are often not aware of their status and thus not using its advantages.

The establishment and mainly the transition of horse ownership rights are very unique, considering various features of a horse. It is quite difficult to objectively state the attributes of a horse as the object of a purchase. That calls for a written form of contract in order to prevent damage resulting from the purchase. It is appropriate to state the purpose of use and qualities of the horse in detail in the contract. That is the only way to minimize the risk of any misunderstanding or ambiguity. It is also recommended to arrange a trial purchase, considering all the various factors that a horse as an object of a contract brings about.

Commercial horse stabling is a legal relation fulfilling the characteristics of custody and lease. Horse custody is very unique, considering the individuality of every single animal and the custody being long-term. Another fact is that the horse-owner or rider deal with the horse regularly on their own, therefore also in the case of legal relations tied to commercial stabling and further horse care detailed contractual arrangements are needed. In the Civil Code, general arrangements of custody, lease and work are often not applicable for matters

dealing with horses or animals in general and quite surely cannot solve disputable matters of fulfilling such contracts.

This specific field of legal relations needs to be perceived as sufficient, considering the principle of contractual freedom and the fact that responsibility for the quality of contracts is held by the contracting parties, in the spirit of *vigilantibus jura* principle.

Damage occurrence tied to horse-ownership is quite common. Basic principle in such matter is the objective liability for damage caused by the animal. The liability goes to the owner of the animal or the person in whose custody the animal is. Merits of the case are absolute with no possibility for liberation, which is why preventive matters are so very important for horse owners considering possible contact with public and *vis maior*. The only limitation could be a potential complicity of the damaged party. Merits liability for damage caused by an animal provides possibility for liberation to those owners, whose animals are used as work animals, in agriculture or in assistance services. Academic literature mentions some sort of controversy of this privileged status of animal owners-professionals, even though the substantiation can be seen in the social benefits generated by such animal ownership.

Other substantial fields in damage liability are commercial stabling and equestrian clubs. In commercial stables there could be damage to health or to property of third parties, or damage to health of the stabled horses. Both cases deal with damage caused by an animal as well as liability from operating activities or responsibility for an object taken in custody. The relationship between a horse-owner and horse-stabling operator is usually a relationship between a consumer and a entrepreneur and it should be taken into account when setting arrangements which exclude the responsibility of the operator. The situation in equestrian clubs is similar. Equestrian sport is an activity naturally connected with some level of risk that is not negligible. It is then questionable to what extent the actual damage is caused by the damaged themselves.

Austrian and Slovak legislation of civil law is very different from the Czech legislation and yet largely similar. With regard to the subject of the assessed legal relations in fact more significant than the differences between individual pieces of legislation appears to be the need for precise arrangement of rights and obligations of the contractual parties.

On the question of damage liability caused by animals I consider Austrian legislation more appropriate, because in my opinion, it gives the injured sufficient opportunity to make their claim, as by this liability the animal holder is prosecuted rather than the animal owner.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce jsou „Soukromoprávní aspekty vlastnictví zvířat“. Cílem práce je analyzovat specifika soukromoprávních aspektů vlastnictví zvířat na příkladu koní v oblasti smluvních poměrů a deliktní odpovědnosti a dále stručné srovnání této problematiky s rakouskou a slovenskou právní úpravou.

Těžiště práce leží v analýze použitelnosti příslušných ustanovení občanského zákoníku, respektive potřebě specifických smluvních ujednání v oblasti smluvních poměrů, a dále v analýze jednotlivých typů deliktní odpovědnosti a jejich vztahů.

Diplomová práce se skládá ze tří hlavních kapitol, dále dělených na podkapitoly. Srovnání se zahraniční právní úpravou je obsaženo v závěrečné podkapitole každé z kapitol.

První kapitola stručně pojednává o postavení zvířete, jako předmětu právních poměrů, a o subjektech těchto právních poměrů.

Druhá kapitola se zabývá nejčastějšími právními poměry ze smluv, týkajícími se koní. Těmi jsou vznik a převod vlastnického práva ke koni přírůstkem, darováním a koupí a dále právní poměry spojené s komerčním ustájením, kterými jsou úschova, nájem a dílo.

Třetí kapitola pojednává o odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, odpovědnosti z provozní činnosti a odpovědnosti za věc převzatou, s přihlédnutím ke specifickým provozu komerčního ustájení a fungování jezdeckých klubů.

Abstract

The topic of this thesis is civil aspects of animal ownership. The aim of this study is to analyze the specific civil aspects of ownership of animals, for example horses, in contractual relations and tort liability as well as a brief comparison of the issue with Austrian and Slovak legislation.

The focus of this work lies in the analysis of the applicability of the relevant provisions of the Civil Code or the need for specific contractual provisions in the contractual relations and further analysis of the individual types of tort liability and their relationships.

The thesis consists of three main chapters further divided into subsections. The comparison with foreign legislation is contained in the final subsection of each chapter.

The first chapter briefly discusses—the status of the animal as an object of legal relations and the subjects of those legal relations.

The second chapter deals with the most common legal relations of contracts relating to horses. Those are the commencement and ownership transfer to the horse by increment, donation and purchase and legal relations associated with commercial stabling which are custody, lease and work.

The third chapter deals with damage liability caused by animal, liability from operational activity and liability for object taken into custody, taking into account the specifics of the operation of commercial stabling and the functioning of equestrian clubs.

Klíčová slova / Key words

Zvíře, kůň, koupě, úschova, odpovědnost

Animal, horse, purchase, custody, liability

Název práce v anglickém jazyce

Civil aspects of animal ownership